Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
[БУР]ЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...-һээ гарана | № 214 (16737) | 1984 оной сентябриин 16, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

БҮХЭСОЮЗНА КОМИССИИН ЗАСЕДАНИ

Харгы замаар ябалгын аюулгүйе сахиха, һэргылхэ талаар бүхэсоюзна комиссиин заседани СССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министр В. В. Федорчугай түрүүлэлгэ доро сентябриин 14-дэ Москвада болобо.

Орон доторнай харгы замаар ябалгын аюулгүйе сахиха, һэргылхэ талаар тодорхой хүдэлмэри ябуулагдажа байна гэжэ СССР-эй МВД-гэй ГАИ-гай Главна управлениин начальник Л. В. Зверковский болон бусад үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта автотранспортын гэнэ усалда ороходо ябадал үшөөл ехэ байһаар. Иимэ үйлэ хэрэгүүдэй олонхинь жолоошодой гэмээр тохёолдоно бшуу. Эндэ жолоошодой гурбадахи хүн бүхэниинь һогтуугаар машинаяа жолоодоно.

Зарим республикануудта, хизаарнуудта, областьнуудта автотранспортаар, нэн түрүүн автобусуудаар хүнүүдые зөөлгын аюулгүйе сахиха ябадал хангалтагүй байһаар. Хүдөө нютагуудта, түмэр замай переезднууд дээрэ ходо ходо гэнэ усал болоно.

Волгоградска областьдо, Таллин хотодо харгы замаар ябалгын аюулгүйе сахиха, һэргылхэ талаар яһала һайн хүдэлмэриин ябуулагдажа байдагынь заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ.

(ТАСС).

ЭКРАНАЙ ЭЛИТЭ УРАН БЭЛИГТЭДЭ

Совет шэнэ искусствын элитэ уран бэлигтэ, режиссер болон кинодраматург Александр Довженкэдэ зорюулагдаһан баярай үдэшэ сентябриин 13-да Москвада болобо. РСФСР-эй арадай артист болон СССР-эй Гүрэнэй шангуудай лауреадай түрэһөөр 90 жэлэй ойдо энэ үдэшэ зорюулагдаһан байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, искусствын уран бэлигтэн президиумдэ һуугаа.

А. Довженкын экран дээрэ буулгаһан зохёолнууд хэтэдээ мүнхэ, илагдашагүй арадай образые гүнзэгыгөөр харуулдаг байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

ТҮМЭР ЗАМАЙ ТРАНСПОРТЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РСФСР-эй ТРАНСПОРТЫН ГАБЬЯАТА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭ» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Транспортын хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь, олон жэл соо үнэн шударгыгаар хүдэлһэнэйнь түлөө **«РСФСР-эй транспортын габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-һээ

Жамьянов Ламажап Цыремпиловичтэ — Зүүн Сибириин түмэр замай М. И. Калининай нэрэмжэтэ Улаан-Үдэ станциин локомотивна депогой машинист.

Запарин Василий Ивановичта — Зүүн Сибириин түмэр замай сигнализациин ба хэлхеэ холбооной Гусиноозерско дистанциин ахалагша электромеханик.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.
РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 оной сентябриин 13.

[Мү]нөөдэр—Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХӨӨРЭНЭ

[У]РАМ, ҮШӨӨ [Ү]ХИН ЖУРАМ

[К]оммунис парти, совет гүрэн ажа[ахынхай] ...логическа журамуудые шангад[ха]...шаар үйлэдбэриин ашаг үрые, [үйлэдбэри]ин шанарые эрид дээшэлүүлхэ, ...болон уялгаяа амжалтатайгаар [дүүргэхэ] хэрэгтэ бүхы хүсэ шададаа эл[дэ]...эн эрилтэ тон лэ зүбөөр таби[дэг]... журам һайжаруулха тухай бодом[жо]... [шэ]бхитэй шанга хэмжээ ябуулга[ые бэ]елүүлхэ ёhотойбди.

Итанцын леспромхоз, тэрэ тоо[до] хүтэлбэрилдэг бригадын багахан [кол]... түрэл Коммунис партиин эрил[тэ]... бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэһэн [зор]игоор ажаллаа. Бидэ хүдэлмэ[рин]... бүхэниие аша үрэтэйгөөр хэ[рэглэ]хэ эрмэлзэнэбди. Хэнэйшье мэ[дэхэ]... модо бэлэдхэхэ хүдэлмэри ...лнүүдтэ яһалал оньһожоруулаг[даа]... модо отолхо, гэшүүһэ сэбэрлэхэ ... отологдоһон модо таллуулан ...тракторнууд бидэнэй ажалые ... Эдэ бүхы оньһон техникые ...бэрхээр, миин байлгангүйгөөр ... тула оролдосо шададабари, һэш[ээ] ...ам хэрэгтэй. Зарим хүдэлмэришэд ...гэзэр оньһон техникэдэ хандадаг, ...оргүйгөөр эбдэжэ», бүхы халаа[нда] миин һуудаг юм. Хүдэлмэри[ин] ...рамгүйһөө, тэдэнэй дүршэл ша[дабари]... бага дээрэһээ иимэ дутагдалнууд ... модо бэлэдхэхэ гүрэнэй даабари ... шамай дүүргэгдэдэг. Ажалай, үй[лэдбэриин]... технологическа журамуудые ... хэрэгтэ дунда шатын хүтэлбэ[рилэгшэд]... мастернууд болон бригадирнууд ... нүлөө үзүүлхэ арга боломжотой ...һанагшаб.

...хүтэлбэрилдэг бригадада 14 хүн ... Эдэнэр һэшхэлтэйхэнээр, үнэн ...дэлөөд байбал, ехэ хэмжээнэй ... хэхэ арга боломжотой. Бригадын гэшүүд дүршэл шадабаряа дээ[шэлүүлхэ]... хүдэлмэриин хэдэн мэргэжэл [шудалха] хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг. [Ма]мнай залуу хүдэлмэришэн Вла[...] ...ульский модо отолхо, гэшүүһэ ... трактор жолоодохо хүдэлмэри ...дэг болонхой. Шайхинур Сунга...ний Капустин, бусад модо бэлэд[хэгшэ] ... хүдэлмэри саг болзортонь эр[...] ...артайгаар хэжэ, халаан бүриин ...үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ яһалал ...ог. Иван Патрахин, Василий Семё[нов] ... бусад ажал хэрэгтээ эзэн ёһоор, ...усалгатайгаар хандадаг, хамаг ...дэхэ, ойлгохо гэжэ эрмэлзэдэг.

... журам һайжаруулхын тула бидэ ...бригадаараа тэмсэл ябуулнабди. ... гарахагүй, трактор, машинануу[дай] ...ненүүдээ миин байлгаха ушар ... болинхой. Сүлөө сагтаа бидэ ...хамтаржа, тракторнуудаа, модо ...зөөнүүдээ заһабарилдаг, сэбэр...хододог заншалтайбди. Бригада[да] Т-4 түхэлэй гурбан трактор бии. [Тр]актораараа үдэр бүри модо таллуулан шэрэнэбди. Энэ тракторнуудай али нэгэнэйнь эбдэрээ һаа, гурбадахи трактораа ашагланабди. Сэхыень хэлэхэдэ, ойдо отологдоһон модо таллуулан шэрэхэ хүдэлмэри минутыншье туршада һаатанагүй. Модо отолхо хюрөөнүүдшье бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглагдана.

Бидэ шэнэ онол арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулнабди. Табадахи жэлээ бригадна подрядай гүримаар модон бэлэдхэгдэнэ. Оньһон техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаад, шэнгэн түлишэ, запчасть арьбалаад, даабаряа үлүүлэн дүүргээд байбал, бидэ нэмэлтэ түлбэри абанабди. Бригадымнай гэшүүд үдэр, һара, жэл бүриингөө даабари үлүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна, үлүүлнэшье. Ажалай журам һайжаруулха хэрэгтэ бригадна подрядай гүрим аргагүй ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Бидэ модо нарин зуруудаар отолдог болонхойбди. Энэ аргаар модо бэлэдхэхэдээ залуу модон ехээр гэмтэнэгүй. Отологдоһон модо таллуулан шэрэхэдэ түргэншье, амаршье байдаг. «Нарин зуруудаар» модо бэлэдхэһэнэй ашаар олон мянган түхэригэй арьбалалта, алмалта хэһэн зомди. Манай бригадын гэшүүд ажалай журам шангадхан, эдэбхи үүсхэл гарган хүдэлһэнэй ашаар гүрэнэй даабари болон уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Бидэ халаанай туршада дунда зэргээр 180—200 кубометр модо бэлэдхэжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйланабди.

Байгша оной найман һарын туршада 30 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ аад, үнэн дээрээ 33 мянган кубометр эрхим шанартай модо гүрэндөө тушаагаабди. 3 жэл найман һарын туршада 196 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 203 мянганда хүргөөд байнабди. Бидэ саашадаа бүри эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари болзорһоонь дүрбэн һараар урид дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табинабди. Тиигэжэ бригадымнай гэшүүд ой модоной промышленностиин хүдэлмэришэдэй заншалта һайндэрые ажалай бэлэгтэйгээр угтажа байһандаа урма зоригтойнууд.

Ю. ХОДАКОВ,
Итанцын леспромхозой бригадир, коммунис ажалай ударник.

ТАРЯА ХУРЯАЛГА-84

НЭГЭШЬЕ ХООЛОС ГЭЭНГҮЙГӨӨР...

Анаагай совхозой тарялангай талмай хамтадаа 2810 гектар болодог. Тэрэнэйнь 1494 гектарта шэниисэ, 647 гектар талмайда хара таряан, бусадтань обёос таригданхай.

— Манай механизаторнууд 400 гаран гектарай таряа баалнууд болгон унагаагаад байна. Һүүлэй хэдэн үдэрэй туршада унжагайран нобшорһон хура борооһоо боложо, хоёрдохи үдэрөө тарла хадалгамнай зогсоогдобо гээшэ,— гэжэ совхозой директор С. Ж. Жамсуев хөөрэнэ.

Энэ ажахы гурбан отделенитэй юм. Тэндэнь хуряалгын-транспортна комплекснууд эмхидхэгдэнхэй. Хоёрдохи отделениин тиимэ комплексын хамаг хүдэлмэри Онинборск һууринай үнинэй механизатор В. С. Серебряков хүтэлбэрилэн ябуулна.

Тарла хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, отделениин бэрхэ комбайнернууд Николай, Владимир, Юрий Снетковууд, Сергей Сергеев, Сергей Залуцкий гэгшэд эдэбхи үүсхэлтэйгээр, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллан, 200-гаад гектар газарай шэниисын ургаса баалнууд болгон сабшажа унагааба. Эдэ нүхэднай хабарай тарилгын халуун хаһын үедэ мүн лэ эрхимээр ажаллаһан байха юм. Мүнөө тэдэнэр ургуулһан таряанайнгаа нэгэшье хоолос, монсогорцые орооһо гээлтэ хоролтодо оруулангүйгөөр хуряажа абахын түлөө тэмсэнэ.

Совхозой отделени бүхэнэй орооһо таряанай тоогууд үнинэй бэлэн болгоһоод, энэ жэлэй шэнэ урагсын түрүүшын орооһо таряанай хүрэжэ ерэхые хүлеэжэ байна.

Мүн Хүрбын совхозой хамтын подрядай онол аргаар хүдэлдэг, коммунист Хандажап Надмитович Бадмацыреновэй хүтэлбэрилдэг хуряалгын-транспортна комплексын механизаторнууд Анатолий Еронтьев, Валерий Доржиев, Владимир Рачинский гэгшэдэй комбайнууд түрүүшын 200 гектарай таряа сабшажа, баалнууд болгон унагааба.

Тус ажахын зургаадахи поле[ин ...] гектар талмайда олон [жэлэй] [тари]мал ногоон һуул[...] ... Тэрэнэй үрэһэ хү[...] ...хэрэглэгдэхэ баян урагсые үнинэй комбайнер Александр Журавлев хуряан хадажа байна.

Дурсагдаһан ажахынуудай механизаторнууд энэ жэлэй урагса хуряалгые хаһа болзор соонь эрхим шанартайгаар, гээлтэ хоролтогүйгөөр сум суглуулан абахын түлөө тэмсэнэ.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.
Хориин район.

ЗОРИҺОНДОО ХҮРЭХЭМНАЙ ЛАБТАЙ

Манай колхозой тракторно-таряан ажалай дүрбэн бригада таряа хуряалгадаа эдэ үдэрнүүдтэ жэгдэрэн оробо. Мүнөө ажахымнай полинууд дээрэ 28 комбайн гаргагданхай, тэдэнэй 13-ниинь таряа баал болгон сабшана. Түрүүшын үдэрнүүдтэ дүршэл ехэтэй механизаторнууд Иван Базарович Шобоев, Петр Бадмаевич Янданов, Жамбал Тапхаев, Матвей Манжиков, Леонид Зарбуев гэгшэд үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллана. Колхозоймнай түбэй тоог дээрэ түрүүшын 750 центнер таряан орууладаа. Хамта дээрээ манай механизаторнууд 3120 гектар тарялангай урагса хуряажа, 44 мянган центнерһээ доошо бэшэ орооһо таряа суглуулха юм.

А. БИЛЬТАГУРОВ,
Түнхэнэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном.

УЛААН-ҮДЭТЭЙ ТАНИЛСАНА

Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдые Буряадай АССР-тэ үнгэргэлгэдэ хабаадахаяа ерэһэн Монгол ороной түлөөлэгшэд республикымнай ниислэл Улаан-Үдэ хототой эдэ үдэрнүүдтэ танилсажа байнхай.

Республикын аяншалга болон экскурсиин бюрогой хүдэлмэрилэгшэдэй хүндэтэ айлшадайнгаа хүндэлэлдэ эмхидхэһэн танилсалгын зам Улаан-Үдэ хотын хуушанай хубиһаа эхилнэ. Дээдэ-Үдын острогһоо урган һалбарһан хототой танилсаха зуураа, хотын шэмэг һайхан зүйлнүүд архитектурна памятнигуудые хужарлан хаража, дайшалхы түүхын удха шанартай газарнуудаар тэдэнэр ябаһан байна.

Шэнэ барилганууд... Һүүлэй арбан жэлэй туршада Улаан-Үдэмнай һалбаран хүгжэнэ. Анхан һалхинда ямаан халаахайн туулгажа ябаһан газарта хэдэн дабхартай, болбосон түхэлтэй байрын шэнэ гэрнүүд урган бодоо, хоёр талаараа набша намаа надхуулһан модо, һөөгүүдтэй проспект, үйлсэнүүд зурыгаа. Жэшээлхэдэ, хорин табан жэлэй саана хартаабхын поли байһан Үдэ голой урда бэедэ Терешковагай нэрэмжэтэ үргэн, ехэ үйлсэ баригдаа. Үдэ гол дээрэ баригдаһан шэнэ хүүргээр урагшаа гарахада, табан дабхартай байрын гэрнүүд, аптекэ, больница, элдэб янзын магазинууд болон хүүгэдэй ясли-садуудтай кварталһаа буридэһэн залуу Улаан-Үдэ хото Монгол ороной айлшадые угтана. Тэдэнэй хажуугаар бодожо байһан гэрнүүдтэ, талмайнуудта тэдэнэр хүрэжэ, барилгашадай ажал хэрэгүүдээр һонирхобо.

Буряадай промышленна түрүүшын гигант, 50 жэлэйнгээ алтан ойе тээмэндэ тэмдэглэһэн, локомотив-вагон заһабарилгын заводто айлшаднай хүрэжэ, тэрэнэй баян түүхэтэй, үйлэдбэриин үндэр түйлалтануудтай, орёо оньһон түхеэрэлгэнүүдээр гүйсэд хангагдаһан цехүүдтэй, ажалай түрүүшүүлтэй танилсаһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаһан Буряадай баатар хүбүүд, басагадай дурасхаалые мүнхэлһэн памятнигуудта ошожо, ёһолон дуугай зогсоо. Тодорхойлходо, ЛВРЗ-гэй Алдар Солын, «Октябрь» кинотеатрай дэргэдэхи Комсомолой талмайнуудта тэдэнэр хүрэжэ, совет сэрэгшэдэй дурасхаалда ёһолоод, тэдэнэй хажуугаар оршоһон промышленна предприяти болон бусад газарнуудтай танилсаа. Республикын ниислэл хототой танилсалгын зам Улаан-Үдын түбтэ — Соведүүдэй талмай дээрэ дүүрэнэ. Буряадаймнай гол талмай дээрэ оршоһон вождь Владимир Ильич Ленинэй памятнигтай, талмайе тойроод жэрыһэн оперо болон баледэй театрай, партиин обкомой бусад байшангуудтай айлшаднай һайхашаан танилсаһан байна.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

АХА ДҮҮНЭРЭЙ АЯЛГА

Хилэн торгон хүшэгын аали намдуугаар иргадахада, сэнхир мана малгайлһан сүмбэр ехэ хада уулануud, илдам басагадай гэзэгэ шэнги мушхаран урилдаһан голнууд нюдэ хужарлуулан харагдаадхина. Ендэрэй зөөлэн ногоон дэбисхэр дээрэ жэнхэни монгол хубсаһатай шуран солбон эдир хүбүүд, басагад гүйлдэн гаража, жэбхэндэһэн хүлэг моридтол хатар дарана. Энэмнай Монголой Арадай Республикын дуу ба хатарай ансамблини артистнууд гээшэл! Энэл «Амаршалга» гэжэ хатараар уржадэр айлшаднай Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай сценэ дээрэ Буряадай АССР-тэ боложо байгаа МНР-эй үдэрнүүдтэ зорюулһан концертээ эхилээ.

Удаа дараалан манай театрай сценэ дээрэ Монгол ороной суута дуушад МНР-эй арадай артистнар Х. Уртнасан, Д. Жаргалсайхан, Ц. Пүрэвдорж, А. Хавлааш, хатаршад МНР-эй арадай артист О. Ганбатор, МНР-эй габьяата артист Ю. Оюун, бусадай гаража ерэхэдэ нэрьемэ альга ташалган удаан замхаагүй.

Тиихэдэ морин хуурай хүгжэм доро «Наранда магтаал» гэһэн ута уянгатай ёһотойл урдаһай монгол дуу хангюурдаһан «Хаан-Хэнтэй» гэжэ арадай ансамблиин мэдээжэ дуушан, МНР-эй арадай артистка Ч. Шархүүхэн илангаяа амжалтатай байгаа гээд тэмдэглэмээр. Сэхыень хэлэхэдэ, айлшадаймнай гүйсэдхэһэн дуун, хатар бүхэн эгэшэг монгол шэнжээрээ баранние баясуулаа.

Монгол нүхэднай асарһан программаяа үшөө дахин үсэгэлдэр дабтан харуулаа.

Манай корр.

...ХЭ ОРОНДОО ...ХИМ ҺАЙН МОДО

...ороной үргэн дэлюун дэбисхэрэй хахад хубинь ...бүрхэгдэдэг юм. Ороной экономико хүгжөөл... модоной, целлюлозо-саарһанай, модо болбосо... промышленность, ой модоной ажахы ехэ хуби... ...дэг, эдэ бүгэдэ арад зоной ажабайдалые улам ...гада ехэ үүргэ нүлөө үзүүлдэг юм гэжэ Ой ...хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ зорюулагдажа, сен... 14-дэ Москвада болоһон баярай суглаан дээрэ ...бэ.

...й ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, ...ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, СССР-эй Ми... ...эй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо ...шов, хэдэ хэдэн министерствэнүүд болон албан ...й хүтэлбэрилэгшэд, социалис мүрысөөнэй ...ниислэл хотын олониитын түлөөлэгшэд прези... ...уба.

...ной ажахын талаар СССР-эй Гүрэнэй комите... ...эгшэ А. И. Зверев элидхэл хээ.

(ТАСС).

...ШАГНАЛ

...ой модоной ажахые хүг... габьяатай байһа... түлөө Баргажанай механизированнэ ой ажахын лесничиин ...нүхэр Галина Ивановада «Буряа... АССР-эй габьяата ле... ...эһэн нэрэ зэргэ ол...

* * *

...модоной ажахые хүг... ехэ хубитаа оруу... түлөө, Ой модоной ...рилэгшэдэй үдэртэй ...улан, Байгалай ...ой механизирован... ...ын хэмжүүрлэн тай... Павел Егорович Вла... Хэжэнгын ой модо... ...механизированнэ ажа... ...ничи Иван Федотович Нагаевые, Заудинска ой модоной механизированнэ туршалгын ажахын инженер Александр Викторович **Халматовые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Хэблэлэй органуудта, эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудта үни удаан саг соо аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Наукануудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай түүхын, этнографиин ба археологиин таһагые даагша, түүхын эрдэмэй доктор нүхэр Гармажап Лудупович **Санжиевые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

Республикымнай эгээл залуу промышленна предприятинуудай нэгэн болохо Улаан-Үдын гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай коллектив Буряад орондомнай Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдые үнгэргэхээ ерэһэн аха дүү ороной түлөөлэгшэдые хани халуунаар уржадэр угтаба.

АЖАЛШАДАЙ ХАЛУУН АЛЬГА ТАШАЛГАН

Фабрикын актова зал. Үдэрэй 12 саг. Эндэ халаануудай хоорондын забһарлалгын үедэ фабрикын хүдэлмэришэд олоороо сугларба. Залай сценэ «Совет монгол хани барисаан мандаха болтогой!» гэжэ ород, монгол хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн лозунгнуудаар, совет, монгол тугуудаар шэмэглэгдэнхэй. Мүн эндэ ерэһэн хүнүүд улаан бүд дээрэ бэшэгдэһэн уряа лозунгнуудые гартаа баринхай.

Уданшьегүй МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин ЦК-гай секретарь, монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүүлэгшэ Д. Гомбожав, МНРП-гэй **ЦК-гай үзэл сурталай таһагые даагшын орлогшо** Д. Цахилгаан, МНРП-гэй ЦК-гай хүдэлмэрилэгшэ Б. Саялхам түрүүтэй аха дүү ороной айлшад орожо, ендэр дээрэ һууринуудые эзэлнэ. Тэдэниие КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь, А. А. Бадиев, партиин Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь В. С. Тимашов, КПСС-эй обкомой соёлой таһагые даагша Д. Т. Цыремпилов болон бусад партийна, совет хүтэлбэрилэгшэд үдэшэнэ.

Хүндэтэ айлшадые угталгын баяр баясхалангай оршон байдалда гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын парткомой секретарь П. А. Соколов монгол-совет хани барисаанай митингые нээбэ.

Фабрикын директор А. Д. Тармаев эхилэн үгэ хэлэхэдээ, нэн түрүүн, хүндэтэ айлшадаа халуунаар амаршалаад, арбан нэгэдэхи табан жэлэй хугасаа соо хүсэндөө орон хүгжэжэ байһан энэ залуу предприятиингаа хэрэг ажал тухай тогтон хөөрэбэ. Тиин арбан хоногой туршада манай Буряад орондо айлшалжа, амжалта түгэс ябажа, сэдьхэлээ хананги нютагаа бусахыень, бүхы монгол арадта буряад хүдэлмэришэдэй үмэнэһөө халуун мэндэ хүргэхыень хүсэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

Удаань үгэ абаһан үйлэдбэриин һуралсалай инструктор, оёдолой цехэй комсомолой организациин секретарь Галина Будажапова нүхэд басагадайнгаа зүгһөө хүндэтэ айлшадаа гүн сэдьхэлһээ амаршалба.

— Иимэ хүндэтэ, иимэ холын айлшадай манай коллективтэ ерэһэндэ минии нүхэд, залуу оёдолшо басагад урмашан баясажа, омогорхон байна. Бидэ хүндэтэ айлшадтаа амжалтатай, һонирхолтой айлшалалгын зам, элүүр энхые бүхы комсомол зүрхэнһөө хүсэнэбди, — гэжэ тэрэ соготой залитайгаар мэдүүлээ.

Тэрэнэй һүүлээр Буряадай комсомолой шангай лауреат—бригадын гэшүүн, оёдолшон Валентина Гусевада үгэ үгтэбэ.

—Манай коллектив монгол нүхэдөө урма баяртайгаар амаршалан угтажа байна. Бидэ булта танай ороной ургалта, хүгжэлтые адаглан хаража, амжалта, түйлалтануудартнай баясан омогорхожо байдагбди. Монгол ороноор аяншалжа ерэһэн манай хүдэлмэришэд танай асари ехэ амжалтануудые нюдөөрөө харааһан, соёл болбосоролтойтнай танилсаһан гээшэ. Манайшье нютагта ерээд ябахадаа, таанар хаанашье хүндэмүүшэ һайнаар угтагдаха байхат. Манай арадуудай хани барисаан хэзээдэшье мүнхэ, бата бэхи. Хүсэл, зорилгомнай нэгэ — бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай оршон байхын, хүн түрэлтэнэй жаргажа һуухын түлөө тэмсэнэбди. Энхэ амгалан ажалнай мандаг!— гэжэ тэрэнэй хэлэхэдэ, митингдэ сугларагшад нэрьемэ шангаар альга ташажа, «Ура!» хашхаралдаба.

Һүүлээрнь МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, партиин ЦК-гай секретарь, Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй Түбэй Соведэй түрүүлэгшэ Д. Гомбожавта үгэ үгтэбэ. Тэрэ дэлхэйн ажалшан арадай сэсэн мэргэн вождь агууехэ В. И. Ленин Монголой Арадай-революционно паотиин ба арадай гүрэнэй үндэһэ һуури табигша Д. Сүхэбаатар хоёрой эхилһэн эбдэршэгүй хани барисаанай үргэлжэлэн байһые тэмдэглэн, тэрэнэй ашаар Монгол ороной социализмын замаар хүгжэн дабшажа байһан тухай хөөрэбэ. Тиихэдээ энэ хани нүхэсэл дайшалхы харгыда баталар шэрээгдээд, ажабайдалай. экономикын хүгжэлтын замда улам бэхижэжэ байна гээд тэмдэглээ.

Монголой делегациие толгойлогшын хэлэһэн үгые сугларагшад халуун альга ташалгаар угтаа.

Нүхэр Д. Гомбожав үгэеэ үргэлжэлүүлхэ зуураа, илангаяа Монголой Арадай Республикын экономикын саашанхи хүгжэлтэдэ хоёр оронуудай хүдэлмэришэн ангиин холбоо барисаан, тэдэнэй дүй дүршэлөөрөө андалдаан онсо ехэ удха шанартай гээд заагаа. Жэшээ болгожо, хоёр арадай эрхим хүбүүд, басагадһаа буридүүлэгдэһэн интернациональна бригадануудай бүтээсэ ехэтэ ажалые дурдаа.

Һүүлдэнь нүхэр Д. Гомбожав айхабтар гоёор нэхэгдэһэн хибэс МНР-эй ажалшадай зүгһөө фабрикын коллективтэ бэлэг барюулаа.

Хани халуун талархалай, политическэ үндэр ехэ эдэбхи үүсхэлэй оршон байдалда үнгэрһэн энэ митингын түгэсхэлдэ монгол артистнууд совет нүхэдтөө уран һайхан концерт бэлэглэбэ. Дуу, хүгжэм зэдэлээ, сэсэгүүд, бэлэгүүд барюулагдаа.

Манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Галина Будажапова үгэ хэлэжэ байна. 2. Зал соо.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММ

Ниитэ полит-үдэртэ зорюулагдаһан хуудаһан

КПСС-эй XXVI съезд социальна хүгжэлтын ба арад зоной һуудал байдал һайжаруулгын үргэн ехэ программа хараалха зуураа, улад зонине эдеэ хоолой продуктнуудаар һайнаар хангадаг болохо зорилго табяа бэлэй. Энэ зорилгые шидхэхын тулада КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ 1990 он хүрэтэрхи үеын СССР-эй Эдеэ хоолой программа баталагдаа һэн. Буряад оронойхмай ажалшад энэ программые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулхын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлнэ. Республикымнай олон тоото ажалша коллективүүдэй алдарта хэрэгүүд тухай материалнууд сентябриин 20-до үнгэргэгдэхэ ниитэ полит-үдэрэй үедэ хэрэглэхыень элидхэлшэдтэ, лекторнуудтэ, пропагандистнарта туһаламжа болгон дурадхагдана.

БУЛТАДАА ОРОЛДОҺОМНАЙ БУЛЮУ ХҮСЭТЭЙ

Арад зонойнгоо һуудал байдалые эрид һайжаруулжа, ажаһуудалайнь материальна болон соёлой талаар хэмжээень саг үргэлжэ хүгжөөхэ гэшэ КПСС-эй бүхы ажал ябуулгын гол шухала зорилго мүн. Энээндэ ленинскэ партиин бүхы политика, тэрэнэй стратегическэ түсэб зорилгонууд, тодорхой бодото хэмжээнүүдынь шэглүүлэгдэнхэй юм. КПСС-эй XXVI съезд дээрэ хараалагдаһан түүхэтэ шиидхэбэринүүд партиин гол зорилгонуудые эли тодоор гэршэлэн харуулна. Тобшолбол, арад зоной хэрэглэмжые эдеэ хоолой зүйлөөр гүйсэд хангаха гэшэ эдэ түсэбүүдэй таһаршагүй нэгэ гол хубинь мүн.

Мүнөө үедэ Эхэ оромнай 1965 онойхидо орходоо хүдөө ажахын продукци 1,5 дахин ехээр, тиихэдэ 1940 онойхитой сасуулхада хоёр дахин шахуу үлүүгээр үйлэдбэрилнэ. Хэмжээнэйнгээ талаар хүдөө ажахын продукци хэды ехээр үйлэдбэрилэгдэбэшье, жэл бүри ургажа байгаа арад зоной хэрэглэмжые хүсэдөөр хангаханагүй. Мүн промышленность хүдөө ажахын эд товараар дутамаг хангагдана. Энэ шухала асуудалаа тон зүбөөр шиидхэхын тула партиин XXVI съезд дээрэ эдеэ хоолой тусхай программа баталан абаха тухай хэлсэгдээ бэлэй.

СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор ганцашье богони болзор соо арад зоное эдеэ хоолоор хангаха бэшэ, мүн совет хүнүүдтэ олон янзын шэмэ шанартай, белок, витаминаар элбэг продуктнуудые элбэгжүүлхэ эрилтэ табигдана.

Эдеэ хоолой программа дотор хараалагдаһанай ёһоор, арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада жэл бүри дунда зэргээр 238—243 миллион тонно хүрэтэр таряа үйлэдбэрилхэ болонобди. Харин арбан хоёрдохи табан жэлэй жэл бүхэндэ 250—255 миллион тонно орооһон абтажа бэлэдхэгдэхээр хараалагдана гэхэ гү, али 10 жэлэй туршада 1971—1980 онуудай хэмжээндэ орходоо 51—56 миллион тонноор дээшэлүүлхэ зорилго табигдана.

Орооһо таряа элбэгээр үйлэдбэрилхэдөө мяха, һү, үндэгэ ехээр абажа бэлэдхэхэ аргатай болонхойбди.

Эдеэ хоолой программын ёһоор, 1990 ондо мяха үйлэдбэрилгэеэ 21—22 миллион тоннодо хүргэжэ, 1980 онойхиһоо 6—7 миллион тонноор дээшэлүүлхэбди. Мүн һүн 107—110 миллион тоннодо, үндэгэн 80—82 миллиардда хүрэхэ байна.

Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ промышленна предприятинуудай хамһабариин ажахынууд, хүн зоной хубиин ажахы ехэхэн үүргэтэй. Жэшээлбэл, манай республикадахи промышленна предприятинуудта мүнөө 160 шахуу хамһабариин ажахы бии юм. Байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ тус ажахынуудта бүхыдөө 11 мянган центнер һүн үйлэдбэрилэгдэжэ, 4 мянга шахуу центнер мяхан худалдагдаа.

Бүхы орон доторхидол Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын үйлэдбэрие томодхон хүгжөөхэ, мүн хүдөө ажахын үйлэдбэриин эмхидхэлэй хүтэлбэрилхы онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха талаар горитойхон хүдэлмэри ябуулагдана. Мүнөө республикын АПО байгуулагдажа, 22 министерство болон захиргаание нэгэдүүлэнхэй. Тэрэшэлэн районуудта бүхыдөө 19 агропромышленна нэгэдэлнүүд байгуулагдажа, 187 колхоз, совхозуудые, мүн промышленна болон бусад 250 гаран предприяти, эмхинүүдые нэгэдүүлнэ. Мал ажалай һалбаринуудай нэгэн болохо шубуу үсхэбэрилгэмнай мүнөө бүхыдөө промышленна аргаар эрхилэгдэнэ. Гахайн мяханай 90 гаран процентнь томодхогдоһон тусхай ажахынуудта, гахай үсхэбэрилхэ комплекснуудта промышленна аргаар үйлэдбэрилэгдэдэг болонхой. Республикымнай колхоз, совхозуудта һү үйлэдбэрилхэ, үхэр мал шахаха, эмэ хашараг, гунжануудые түлжүүлхэ, хонидые шахан таргалуулха томодхогдоһон комплекснууд амжалтатайгаар хүдэлгэгдэнэ.

Газар тарялан эрхилэлгэдэ тусгаар мэргэжэһэн, ажахынууд хоорондын хамжаанай үндэһэ һуури дээрэ үйлэдбэриин эмхидхэлэй, хүтэлбэриин шэнэ онол арга хэрэглэгдэнэ. Мүнөө «Бурятсельхозхимия» нэгэдэл, тэжээл үйлэдбэрилхэ талаар Хэжэнгын ажахынууд хоорондын «Баянгол» предприяти байгуулагданхай юм.

Агропромышленна комплексын бүхы һалбаринуудта шанарайнгаа талаар эрид хубилалтанууд болоно. Эрдэмэй түйлалтануудаар батадхагдаһан газар тарялангай шэнэ гурим нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүн түрүү онол арга, дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Илангаяа хамтын подряд хаа-хаанагүй нэбтэрүүлэгдэнэ.

Республикымнай колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта бүхыдөө 3492 бригада, звено, фермэ ажалай эмхидхэлэй шэнэ гуримаар ажаллана. Загарайн, Кабанскын, Улаан-Үдын, Хориин, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Хурамхаанай районуудай ажахынуудта энэ түрүү онол арга үргэнөөр һайшаагдан дэмжэгдэжэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Хамтын подряд ганцашье газар тарялангда бэшэ, мүн мал ажалдашье үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Эдеэ хоолой программын бэелүүлэгдэжэ захалһанһаа хойшо гүрэнэй үзүүлһэн ехэ туһаламжаар колхоз, совхозуудай экономико горитойхоноор бэхижээ. Жэшээлбэл, республикымнай совхозууд 1983 ондо 33,1 миллион түхэригэй олзо оруулаа. Тиихэдэ колхозуудай сэбэр олзонь 28,3 миллион түхэригтэ хүрэһэн байна. Олзотоһон ажахынуудта материальна урмашуулгын жаса нэмэжэ, ажаһуудалай, соёлой хэмжээнүүдые, мүн гэр байрын барилга үргэнөөр ябуулжа, ажахыгаа бэхижүүлхэдэнь үргэдхэхэдэнь ехэхэн туһа боложо үгөө.

Эдеэ хоолой программын дүүргэлтэ хадаа хүдөөдэхи социальна хүгжэлтэтэй сэхэ холбоотой юм. Республикымнай хүдөөгэй һуурин, тосхонуудта гэр байранууд, соёлой, элүүрые хамгаалгын, һургуулиин, һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй эмхинүүдэй объектнууд олоор бодхоогдоно. Саг болзортонь хэмжээнүүдые абаһанай ашаар республикын совхозуудта, колхозуудта ажалайнь бүтээсэ 5 процентээр дээшэлүүлэгдэжэ, орооһото ургамалнуудай, хартаабха, овощой тарилга үргэдхэгдөө.

1983 ондо ажахынуудта бүхы түрэлэй эхэ малһаа түл олоор абтажа түлжүүлэгдээ. Мүн үхэр малай гарза доошолоо. Нёдондо хүдөө ажахын гол продуктнуудые (овощһоо бэшэ) гүрэндэ худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна.

1983—1984 онуудай үбэлэй үедэ мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилжэ гүрэндэ худалдаха, мүн малай үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ талаар Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эрхим дүнгүүдые түйлаһандаа республикамнай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Буряадаймнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Эдеэ хоолой программа дотор хараалагдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула үйлэдбэреэ саашадань томодхожо, газар тарялангай болон мал ажалай бүхы һалбаринуудай ашаг үрые дээшэлүүлхээр эрид тэмсэл ябуулна.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэри ехэ. Гэбэшье усадхагдамаар дутагдалнууд бии байһаар. Республикамнай энэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада гүрэндэ 45 мянганһаа үлүү тонно орооһо таряа, 22,6 мянган тонно овощ, 4,7 мянган тонно мяха үритэһэн байна. Мүн зарим ажахы, районуудта севооборот үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй, үрэһэ хүрэнгэ хаажа хадагалха талаар ехэ дутагдал бии. Тэрэшэлэн үтэгжүүлгэ, үһалагдадаг газар хүсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй, буртаг ногоо, хорхой шумуул усадхаха хүдэлмэри һулаар эмхидхэгдэнэ. Илангаяа мүнөө жэлдэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри унжагайржа, таряа хураахa хаһа үргэнөөр ябуулагданагүй.

Эдеэ хоолой программа зохёон байгуулжа бэелүүлхэ хэрэгтэ Коммунис партиин, Ленинэй партиин габьяа аргагүй ехэ. Коммунистнууд ерээдүйн харгы гаталан дабшажа, шэнэ шэнэ илалтануудые түйлана. Тэдэнэй нэгэн хадаа Эдеэ хоолой программа мүн. Энэмнай орёо хүшэршье, харюусалгатайшье зорилго мүн. Манай партида, бүхы совет арадта хараалһанаа заабол бэелүүлхэ гэшэ гол зорилго гэжэ ойлгохо хэрэгтэй. Тиимэһээ СССР-эй Эдеэ хоолой программын заабол бэелүүлэгдэхэ байһанда батаар этигэнэбди.

Эдэ дулаан
һамбаашалан,
рэй районой «З
колхозойхид
гаяа түлэг ябу
Залуу коммуни
Цыренгармаева
дэг комсомол
бригадынхид со
сөөндэ оролсож
тээсэтэ ажалай
харуулна. Ко
шуулай бригад
сооһоо шударга
комбайнер Буя
ренов шалгарна
даг агрегат су
да 150 центнер
сохино.
ЗУРАГ ДЭЭ
мацыренов.
Б. ГАДЬЯНО

БАЛТА, ХАДУУРАЙ БАТА ХОЛБО

Партиин обкомой шиидхэбэрээр 1963 онһоо бидэ Яруунын районой ажахынуудые шефтээ абаһан байнабди. Түрүүшын үедэ гурбан совхоздо туһалбари үзүүлдэг байгаабди. Харин мүнөө тус районой юһэн совхоздо манай заводой хүдэлмэришэд туһална. Энэ хугасаа соо заводой хүдэлмэришэд районой хүдөөгэй ажалшадтай нягта харилсаа холбоотой болонхой. Жэл бүри манай заводой хүдэлмэришэд малай байрануудые, соёлой-ажаһуудалай барилгануудые, магазин, хүүгэдэй саад, больница гэхэ мэтэ барилга бодхоохо талаар, мүн үбһэ хуряалга, хабарай тарилга болон бусад хүдөө ажахын гол кампанинуудай үедэ нүхэр ёһоор туһалдаг юм. Энэ бүхы ажалые заводой парткомой дэргэдэ эмхидхэгдэһэн шефскэ туһаламжын талаар тусхай комисси хинан хүтэлбэрилдэг.

Эгээл түрүүн эхилхэдээ пенсионер Ф. Я. Мясниковай ударидалга доро барилгын бригада эмхидхэгдэхэ гэһэн шиидхэбэри гараа һэн. Нэн түрүүн малай байрануудые, һүүлдэнь ажалшадай гэрнүүдые бодхоохо түсэб табигдаа. Энэл түсэбөөр Исэнгэ нютагта манай заводой хүдэлмэришэд нэгэ үйлсэ баринхай, тэрэмнай заводой нэрээр Локомотивна үйлсэ гэжэ нэрлэгдэнхэй. Энэ хэрэгые эдэбхи үүсхэлтэйгээр ябуулһан барилгашан Ф. Я. Мясниковта «Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна.

Хорин жэл соо Яруунa нютагай шарай нилээд хубилан һайжараа. Һуурин тосхонууд үргэдэжэ, болбосон түхэлтэй болоо. Соёлой байшангууд, һургуулинууд, больницанууд олошороо. Эндэ манай заводой хүдэлмэришэдэй хубита нилээд ехэ байха. Шефскэ туһаламжа хүргэхэ гэһэн шиидхэбэриин гараһаар мүнөө хүрэтэр заводой хүдэлмэришэдэй хүсөөр Нарһатада соёлой байшан, 150 гаран нэгэ ба хоёр-хоёр квартиратай байрын гэрнүүд, найман жэлэй һургуулиин байшан, 50 хүнэй байха хамтын байра, 24 хүнэй нэгэ доро эмшэлүүлхэ байратай больница, 42 кошара, үнеэдэй 38 байра, тугалай 28 байра гэхэ мэтэ нилээд ехэ барилга хэгдээ.

Жэл бүри Яруунын талада хэдэн зуун хүдэлмэришэд гарадаг. Энэшье жэлдэ районой ажахынуудта үбһэ хуряалгын халуун хаһада манай заводой олон хүдэлмэришэд ошожо туһалһан байна. Тэдэнэй тоодо зуу гаран механизаторнууд оролсоо.

Хүдөө ажахын хүдэлмэриин халуун хаһада туһалха үедэ бидэ заводойнгоо түрүү хүдэлмэришэдые, хүдөө ажахын техникэ мэдэхэ хүнүүдые шэлэн эльгээдэг гэшэбди. Тиигэжэ, жэшээнь, манай заводой дизельнэ цехэй слесарь Н. Н. Бурдуковский түрүүтэй заводоймнай олон ветерануud хүдөөдэ гаража хүдэлһэн байна. Заводой түрүүшүүл хүдөө нютагташье гарахадаа үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг байха юм. Тиимэһээл Тулдунай совхоздо манай хүдэлмэришэн Бурдуковский «өөрын» комбайнтай болонхой. «Юбилейный» совхоздо дизельнэ цехэй слесарь К. Б. Туманов, Исэнгын совхоздо вагон хабсаралгын цехэй слесарь Е. Д. Кобец гэгшэдые жэлһээ жэлдэ хүлеэжэ байдаг. Тэдэнэр мэтэ манай түрүү хүдэлмэришэдэй нэрэ дээрэ баяр баясхалангай бэшэгүүд Яруунын районһоо ерэжэл байдаг болонхой.

Үйлэдбэриин харилсаанһаа гадна соёлой-ажаһуудалай талаар заводой коллектив болон районой ажалшадай хоорондо холбоо барисаан нилээд үнинэй бэхижэнхэй. Заводой Соёлой болон техникын ордоной концертнэ бүлгэмэй гэшүүд саг үргэлжэ Яруунын районой ажахынуудта гаража, хүдөөгэй станууд болон холын малшадай гүүртэнүүдтэ концертнүүдые харуулдаг байха юм. Заводой

комсомолшууд
Улаан-Үдэ — На
маршрудаар
аяншалга хэдэг,
һал хүмүүжүүлх
жын хүдэлмэри
лагдадаг гэшэ,
нэр модошодой,
байрануудта хү
сагай уласхоо
лай болон орон
лэ хэрэгүүд туха
дые уншадаг,
хөөрэлдөө хэдэ
Мүн тэдэнэр за
мэришэдэй хүдө
хэдтэ суглуулһа
хүргэдэг.

Энэ жэлэй ше
тодорхойлон хэ
заводой коллек
районой ажахын
мэришэдтэй ха
комплексно түс
хээр хараална,
«Юбилейный» со
хоёр квартиратай
Яруунын совхо
байшан, «Комсом
хоздо байрын х
һатын совхоздо
баригдаха байна
рэнь хаража үз
гэр байра, 5 мян
гэй запчастьнууд
10 мянган түхэр
ал туһаламжада

М.
ЛВРЗ-гэй

Улаан-Үдын районой һуралсалай «Байгал» ажахын һаалишан Марина Гармаева залуу мэргэжэлтэн юм. Баян дүршэлтэй һаалишадай ажалай түрүү онол аргануудые халан абажа, оролдосотойгоор хүдэлһэнэй ашаар залуу малшадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябагшадай тоодо оронхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Марина Гармаева.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

**СССР-эй ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА СОВЕТ Х
ДЭЙ АЖАҺУУДАЛАЙ АША ТУҺЫН АМИН ШУ
ХЭРЭГҮҮДТЭ ХАРЮУСАНА. ТЭРЭНИИЕ БЭЕЛ
ХАДАА АЖАЛШАДАЙ БАЙДАЛ ҺУУДАЛЫЕ
СААШАДАНЬ ҺАЙЖАРУУЛХА, КОММУНИЗМ
ГУУЛХА ЗАМААР СОВЕТ ОБЩЕСТВЫН ДАБШ
ХАНГАХА БАЙНА.**

(КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй материалну

ТЕХНИКЫН ХҮСЭНДЭ ТҮШЭ

Республикымнай Госкомсельхозтехникын предприяти, эмхинүүд КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаһан Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ талаар шухала хүдэлмэри ябуулна.

Мүнөө үедэ республикымнай хүдөө ажахы 10 мянган тракторааp, 5,5 мянган автомобиляар, 60 мянган ороoһо тарянай, хартаабхын, силосэй ургамалнуудай комбайнаар, мүн бусад олон хүдөө ажахын оньһон техникээр, машинануудаар хангагданхай гэшэ. Һүүлэй дүнгөөр газар тарялангай 95 процентнь, мал ажалай 50 процентнь машина, оньһон түхеэрэлгэнүүдээр хэгдэнэ. Бүхы хүдэлмэреэ хүнгэдхэжэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхын тула колхоз, совхозуудай, Сельхозтехникын предприятинуудай инженернэ, албан болон механизаторнууд машина, техникээ дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхые оролдоно.

КПСС-эй ЦК-гай дурсагдагша Пленумэй һүүлээр ямар хубилалтанууд болоо гээшэб? Нэн түрүүлэн РАПО-гой инженернэ албанай хүтэлбэридэ шэнэ гуримууд нэбтэрүүлэгдэнэ. Илангаяа Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Хориин болон бусад районуудта энэ ажал урагшатайгаар ябуулагдана.

Эндэ жэлдээ 3,0 мянган трактор, 2,0 мянган автомобиль, 5,4 мянган
нын, 2,8 мянган тракторай д
һабарилагдана. Мүн 1,5 милл
гэй запас частьнууд һэльбэн
дэнэ. Тиихэдэ нилээд олон ф
лекснуудай, станцинуудай он
рэлгэнүүд хангагдана. Энэ т
заһабарилгын хэмжээн нилээд

Һүүлэй жэлнүүдтэ Госкомсе
кын предприятинууд һүнэй к
дай түхеэрэлгэнүүдтэ техническ
хэнэ. Энэ жэлдэ 120 пункт бай
түгэс түхеэрэгдэнхэй.

Арбадахи табан жэлэй болон
гэдэхи табан жэлэй гурбан жэл
рын туршада республикын
малай фермэнүүдэй, тэжээл
шанаржуулха бүхыдөө 78,0 мил
ригэй оньһон түхеэрэлгэнүүд
на. Энэ хугасаа соо барилга-
горитойхон ехэ ажал хэгдээ.

Мүнөө колхоз, совхозуудта
таабхын ургаса хуряалгын үед
приятинуудай 730 жолоошод
Мүн үхэр мал, шубуу, овощ,
зөөхэ хүдэлмэридэ 65 автомаш
дуулагданхай.

В. ПУХ
республикын Госком
техникын

НАРИНААР ГУРИМШУУЛХА ШУХАЛА

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые улам ехээр үйлэдбэрилгэ хадаа ганцашье экономическа бэшэ, мүн ниитэ-политическэ зорилго болоно гээд манай парти тоолоно. Энэ хэрэгтэ оронойхмай гүн ехэ капитальна һомололго болон материальна нөөсэнүүд зорюулагдана. Тиихэдээ колхоз, совхозуудай экономико бэхижүүлгэдэ хүдөө тосхонуудай социальна хүгжэлтэдэ, тэндэхи ажахынуудай хүдэлмэриин эмхидхэл нарижуулгада ехэ анхарал хандуулагдана.

Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ городой ажалшадшье ехэ хубитаяа оруулжа байна. Тиин республикын колхоз, совхозуудта туһаламжа хүргэхэ, хүдөө ажахын материально-техническэ базые бэхижүүлэлсэхэ талаар тодорхой хэмжээнүүд абтана. Энэ хэрэг городской партийна организациин саг үргэлжын анхаралда абтанхай. Нэгэтэ бэшэ партиин горкомой бюрогой заседани дээрэ энэ асуудал хэлсэгдэһэн, горкомой пленум дээрэ зүбшэгдэһэн байха юм.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэреэр арга боломжотой промышленна предприяти бүхэн хамһабариин ажахы эрхилжэ, өөрын аграрна цехтэй болохоор хараалагдана. Тиигэжэ хамһабариин ажахынуудай тоо манай городто хоёр дахин шахуу олошороо. Тэдэнэр бүхы дээрээ 2,6 мянган гектар талмай эзэлнэ. Энэнь ехэнхидээ ойн хүнды, хадын жалга ташалангуудта Яруунын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Загарайн районуудта оршодог.

Һүүлэй үедэ промышленна предприятинуудай хамһабариин ажахынуудые хүгжөөхэ талаар КПСС-эй горком болон райкомууд ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Абтаһан политическэ болон эмхидхэлэй хэмжээнүүдэй ашаар мяха үйлэдбэрилгые 40 процентээр, үндэгэ — 20 процентээр, огородой эдеэ дүрбэ дахин, мед—гурба дахин дээшэлүүлхэ арга боломжо олдоо. Саашадаа үшөө ехэ эмхидхэлэй хэмжээнүүдые абажа, 1985 он болотор хамһабариин ажахынуудтахи гахайнуудай тоое 3,9 мянганһаа 5,5 мянганда хүргэжэ, 208 тонноһоо 376 тонно мяха абадаг болохо, эртын овощ абаха теплицэнүүдэй талмайе 4 мянган дүрбэлжэн метрһээ 33 мянган дүрбэлжэн метртэ хүргэжэ, 26 тонно овощ абадаг байһан һаа, 100 тонно хүрэтэр абаха түсэб табигдана. Мүн 430 тоннын оронд 1650 тонно хартаабха малтахаар хараалнабди.

Холын хараата түсэбэй ёһоор хамһабариин ажахынуудта үхэр, мори, шубуу, зүгы гэхэ мэтэ олоор үсхэбэрилжэ, арга боломжотойл газарта тэдэнэй продукциие ехээр абахые оролдохо байнабди. Промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдые огородой эдеэгээр тогтууритай һайнаар хангахын тулада городой предприятинууд болон республикын колхоз, совхозуудай хоорондын хэлсээнүүд баталагдадаг болонхой. Тэрэ хэлсээгээр город шадарай ажахынуудай 465 гектар огородой талмай предприятинуудта даалгагданхай. Промышленна коллективүүд тэндэ овощ ургуулжа абана. Гадна үмсын саадуудай талмай үргэдхэхэ талаар хэмжээнүүд абтана.

Байгша ондо, жэшээлэн хэлэбэл, «Электромашина», Шэлэй, Кировай нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводуудай тепличнэ ажахынуудта нилээд һайн ургаса абтаһан байна. Локомотив-вагон заһабарилгын заводой хамһабариин ажахыда үндэгэ абаха түсэбынь жэл бүри дүүргэгдэдэг. Мүн тиихэдэ хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй, «Теплоприбор» заводто, «Бурятгеология» нэгэдэлэй подразделенинуудтэ хамһабариин ажахынууд эмхидхэгдэд хүсэндөө орожо байнхай. Гэбэшье энэ талаар бүхы арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй.

Жэшээнь, «Бурятфермmаш», «Буржелезобетон», «Бурятавтотранс» нэгэдэлнүүдэй, нарин сэмбын комбинадай хүтэлбэрилэгшэд хамһабариин ажахы нээхэ хэрэгтэ анхаралаа үшөөл гүйсэд табяагүй байһаар. Гэхэтэй хамта промышленна предприятинуудай аграрна цехүүдые саашадань хүгжөөн үргэдхэхын тула түсэбэй органуудай тусхай шиидхэбэри хуулита ёһоор абтахаар болоо гээд һанагдана. Юуб гэхэдэ, мүнөө бүхы хамһабариин ажахынууд ямаршье тиимэ ниитэ гуримгүйгөөр хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй өөрын «зохёоһоор лэ» эмхидхэгдэнэ. Тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдтэ түлэхэ салин хүлһэн олонхи ушарта ондоо ямаршьеб албанай штадһаа гаргагдадаг. Министерствэнүүд болон албан захиргаанууд харьяата коллективүүдэйнгээ хамһабариин ажахы эрхилхэдэ, материальна талаһаань дэмжэнэгүй. Тиимэһээ тус ажахынуудые һайнаар эмхидхэһэн, газарта мүнгэ зөөри һомололгын талаар гурим эбдэхэ ушар олошорно. Промышленна предприятинуудта хүдөө ажахын техникэ абаха фондын үгы дээрэһээ, хамһабариин ажахынууд тиимэ техникээр, запчастьнуудаар гүйсэд хангагдаха аргагүйдэнэ.

Мүн тиихэдэ хамһабариин ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, һургаха, тус ажахынуудта үйлэдбэрилэгдэһэн продукци худалдалгые гуримшуулха шухала. Городой промышленна предприятинуудта эмхидхэгдэһэн хамһабариин ажахынуудай хүдэлмэрие нэгэдхэн гуримшуулжа хүдэлгэхэ уялга горгүйсэдкомдо даалгагдаха зэргэтэй. Энэ хэрэг анхарагдахаар болоһоор үнинэй.

М. ПЛАТОНОВ,
КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой таһагые даагша.

ЭСЭГЫН ЗҮРГӨӨР

Эсэгынгээ хэрэгые хүбүүнинь үргэлжэлүүлдэг юм гэжэ арад зоной дунда дэмы хэлсэдэггүй гэшэ. Үхибүүдтээ өөрынгөө мэргэжэлые дамжуулан үгэжэ, тэрээндээ дүрлүүлжэ шадаһан түрэлхид хэды жаргалтайб даа. Энээн тухай Данзан Чимитович Бандаев, тэрэнэй хүбүүн Содбо-Самбуу бодомжолдог байгаа ха гү? Үгыл бэзэ даа. Гансал хэрэгыемни хүбүүмни үргэлжэлүүлхэ ха гэжэ Данзан Чимитович ойлгодог лэ һэн.

Дунда һургуули дүүргэһэнэйнээ һүүлээр мүнөө дүрбэдэхи жэлээ Содбо-Самбуу эхэ хонидые харууһалдаг бригадын ахалагша хонишоноор хүдэлнэ. Тэрэ район, республика соогоо суурхаһан эсэгынгээ наһанай амаралтада гарахада алдарта хэрэгыень халажа абаа ха юм. Содбо-Самбууда хара багаһаань хойшо хонишодой ажал танил һэн. Бүхы сүлөөтэй сагаа, амаралтынгаа үдэрнүүдые тэрэ отара дээрэ үнгэргэдэг, аба эжынгээ хүдэлхые харадаг, туһалдаг, үбһэ хулһа бэлэдхэлсэдэг бэлэй. Илангаяа булжамуурта талада хонидоо эртэ гаргажа бэлшээхэ ехэ дуратай һэн. Мүнөө энэ ажал тэрэнэй наһанайнь хэрэг болоо ха юм.

Түрүүшынгээ жэлдэ залуу хонишон бараг һайн үрэ дүнгүүдые түйлаа. Зуун эхэ хонин бүриһөө зуун хурьган абтажа, хонин бүриһөө 3,6 килограмм нооһон хайшалагдаа. Эхэһээнь һалгааха үедэ түлжүүлэгдэһэн хурьган бүхэнэй дунда зэргын шэгнүүр 23,5 килограммда хүргэгдэбэ. Тиигэжэ Содбо-Самбуу районой залуу хонишодой дунда чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн алдартай.

Залуу хонишоной амжалта аба эжынь туһалһанһаа, тэдэнэй һайн һайхан һургаалһаань лэ үндэһэтэй. Ажал хүдэлмэридөө дуратайгаар, үнэн зүрхэнһөө хандажа, хараалһанаа саг болзортонь лэ хэжэ үрдиһэн хүн амжалта түйлаха юм. Хэдышье ехэ тэжээлтэй, дулаан дал хорёотой байгаад, ажалдаа хайхарамжагүйгөөр хандабал, юуншье бүтэжэ үгэхэгүй юм гэжэ абынгаа хэлэһэн үгэнүүдые Содбо-Самбуу мартагшагүй. Тиимэһээ тэрэ мүнөө хэгдэхэ ажалые үглөөдэрэйхи болгожо үзөөгүй юм. Юуб гэхэдэ, хүдөө ажахыда бүхы ажал саг болзортонь лэ хэгдэхэ ёһотой бшуу. Үбһэ бэлэдхэлгын хаһа ерэбэл, наратай сэлмэг нэгэшье үдэр гээжэ болохогүй ха юм. Арба гаран жэлдэ Бандаевууд хонидтоо өөһэдөө үбһэ бэлэдхэнэ. Байгша ондо тэдэнэр 500 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй һэн. Тиигэжэ ахалагша хонишон Содбо-Самбуу Бандаев үбһэшэдэй звеное толгойлоо. Эндэ һургуулиин үхибүүд, тэрэнэй туһалагшадынь байба. Хамта дээрээ үбһэшэд 750 центнер һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ абаа. Хонишодой бригада даалгагдаһан 10 гектар тарялангай талмайһаа 300—400 центнер зеленко суглуулбал, үбһэ хулһаар отара хүсэд хангагдаха гэжэ ахалагша хонишон тоолоно.

Хонишодой ажалда забһарлал гэжэ байдаггүй. Мүнөө харюусалгатай хаһа— хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ эхилэнхэй. Бандаевууд хонидой үрэжүүлгэ өөһэдынгөө хүсөөр үнгэргэдэг. Январь—февраль һаранuудта тамир һайнтай хурьгадые түлжүүлхээр тэдэнэр зорижонхой. Зуун эхэ хонинһоо зуунһаа доошо бэшэ хурьгадые абаха социалис уялга хонишодой бригадынхид баталаа юм.

— Һүүлэй жэлнүүдтэ зуун эхэ хонин бүриһөө зуу, зуу гаран хурьга абадаг хонишод юундэ үсөөрөөб гэхэдэ, энэ ажалда миил дайралдаһан хүнүүд табигдана,— гэжэ Содбо-Самбуу хөөрэнэ.—Манай совхоздо хонишодоор эхэнхинь залуушуул хүдэлдэг болонхой. Гэбэшье үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ арга боломжын олгогдоогүй байһанһаа зарим нэгэн энэ харюусалгата ажалые орхижо ошоно. Тээд зунай сагта хонишодой зуһалангуудта электрын элшэ оруулагдаагүй дээрэһээ түр
эдихэ, ууха юумэ
дые хадагалха, те
гануудыешье хара
ха юм.

Угай хонишон Со
Бандаевай мэргэж
ри жэлһээ жэлдэ
нарижуулагдана.
ажалайнгаа түлөө С
буу 1982 ондо ВЛ
гай «XI табан ж
гвардеец» гэһэн
шагнагдаа бэлэй,
жэлдэ «Мал ажа
шүүлдэ» гэһэн тэм
дэ барюулагдаа юм
дэ республикын т
шодой зүблөөндэ
эрхэ залуу хониш
доо. Содбо-Самбуу
тэ ажал тэрэнэй на
оролдолгоһоо, ажал
ридөө үнэн зүрхэ
һанһаа эхитэй. За
шоной хүсэл зори
руулжа, хажуудань
дэлжэ ябаһан эсэ
ехэл ааб даа. Эсэг
хэрэгые саашадань
һан Содбо-Самбуу
шэнэ амжалтануу

А. БАЗАРХ

…МАГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ОЁОРОЙХИДОЙ ҮГЭ БАТА

…йоной Оёорой …удэлмэришэд ба …XI табан жэлэй …зорһоонь урид …ее мурысөөндэ …республикынгаа … хүдэлмэрилэг- …ой эхиндэ уряа- …ихэдээ тэдэнэр …лэй туршада 8,6 …һү, 300 тонно …эрилхэ, эбэртэ …ее тоо толгойе …хонидоо — 20,5 …өөр хараалаа …али XI табан жэ- …э үйлэдбэрилгые …һү — 13, ноо- …ээр дээшэлүүлхэ …табяа һэн.

…оциалис уялгаа …йгөөр дүүргэхын …ой дирекци, пар- …союзай, комсомо- …цинууд эмхидхэ- …литическэ хүмүү- …лмэри үргэдхэжэ, …олон малшадтаа …этэйгээр хүдэлхэ …олгуулха хэмжээ- …болзортонь бэе- …идоо юм. Малаа …, ашаг шэмыень …тула нэн түрүүн …дам хүрэхэ тэжээл …эхээр суглуулжа …о хэрэгтэй бай- …нүүдтэ совхоздо …һон лугомелиора- …й гэшүүд намаг- …ой, шугы бургаа- …үүдые һайжаруу- …лангаа үргэдхөө, …э органическа ба …утэгжүүлгэнүүдые …ан дээрэ ехээр гар- …, эдэ газарнуудые …на зорилготойгоор, таарамжатай хүдэлмэри ябуулаа. Энээнэй ашаар үбһэн, ороохо тарьян ехээр абтана, силос, сенаж, витаминтай ногооной гурил элбэгээр бэлэдхэгдэнэ. Рапсай, олон жэлдэ ургадаг ногооной ээлдэг талмайнууд үргэдхэгдэжэ, нэгэ условно толгой мал бүхэндэ тэжээлэй 11 единицын хэмжүүртэй тэжээл бэлэдхэхэ арга боломжонууд бии болгогдоно. Мүнөө үедэ тарьян ажалай хоёр, хонишодой бүхы бригаданууд, тэжээл бэлэдхэдэг звенонууд хамтын подрядай гуримаар хүдэлгэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тус ажахыда оньһон техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг болонхой. Мүнөө хүдэлгэгдэжэ байһан оньһон техникын хүсэ шадал 16,4 мянган мориной хүсэтэй гэжэ сэгнэгдэнэ гэхэ гү, али нэгэ хүдэлмэришэн дээрэ тоолобол 25 мориной хүсэн болохо юм. Хүдөө ажахыда түргэн болзорто үнгэргэгдэхэ хүдэлмэри хүсэ ехэтэй К-700, К-700А, К-701 түхэлэй тракторнуудаар хэгдэнэ. Һүнэй фермэ дээрэ бар хүсөөр бүтээгдэдэг хүдэлмэри оньһожоруулагданхай.

Совхозой дирекци болон партийна организаци ажахын үйлэдбэридэ шухала, хүн зониие ажаһуудалай, соёлой талаар хангаха барилгануудые үргэнөөр ябуулна. Ажахын түб һууринда техникэ заһабарилха һайн түхеэрэлгэтэй бааза байгуулагданхай. Оёорой, Тохойн, ба Дэдэ-Ториин отделенинүүдтэ автомобиль болон тракторнуудые байлгаха дулаан гараж баригдаа юм. Гадна бэшэ техникэ наринаар хадагалаха һарабшанууд түхеэрэгдэнхэй. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада хонидой шэнэ 6 байра, Хүндэлэн-Номтын һү һаалиин фермэдэ 200 толгой үнеэдые байлгаха дал, тэжээлэй цех, дүрбэн байратай гэр ашаглалгада үгтөө. Оёорой фермэдэ 200 толгой үнеэдэй байха дал, Соростын фермэдэ тугалай байра һэльбэн заһабарилагдаба.

Эдэ жэлнүүдтэ Оёор һууринда хоёр байратай гэрнүүд олоор баригдажа, хэдэн үйлсэ болон жэрылдэнхэй. Эндэ хүүгэдэй саад, дунда һургуули, соёлой байшан, библиотекэ, магазинууд, столово болон хүн зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангаха управлениин пункт бии. Шэнэ газарта нүүлгэгдээд хүгжэжэ байһан Оёор һуурин генеральна түсэбэй ёһоор баригдана.

Шэнэ барилга гансашье түб һууринда бэшэ, мүн Дэдэ-Тори, Тохой һууринуудта хэгдэнэ. Табаһ зуу гаран хүн зоной ажаһуудаг Тохой һууринда ойрын жэлнүүдтэ хүүгэдэй саад, клуб, магазин баригдаха юм. 1983 ондо совхоздо шэнэ телефонно станци ашаглалгада үгтөө. Дэдэ-Тори һууринда ретранслятор тодхогдожо, эндэхид ямаршье һаадгүйгөөр теледамжуулгануудые хараха аргатай болонхой. Олохон айлнууд үнгэтэ телевизортэй.

Ингэжэ хүдөөгэй ажалшадай ажаһуудалые һайжаруулга совхозой үйлэдбэридэ сэхэ нүлөө үзүүлнэ. Һүүлэй үедэ тарьяашадай, малшадай зэргэ түргэнөөр ургажа, залуушуул нютагтаа хүдэлхэеэ үлэдэг болонхой. Хэрбээ 1981 оной январиин 1-дэ совхоздо 576 хүдэлмэришэд тоологдодог һаа, энэ жэлэй эхиндэ тэдэнэрэй тоо 678 болоһон байна. Нёдондо жэлдэ ганса Тохой һууринда сэрэгэй албанһаа ерэһэн 9 хүбүүд түрэл совхоздоо хүдэлхөөр үлөө. Сергей Терехов, Николай Борисов, Михаил Аксентьев гэгшэд механизаторай мэргэжэлтэй болоод, нютагтаа эрхимээр хүдэлнэ.

Үнгэрһэн жэлнүүдтэ оёоройхид ехэ амжалтануудые туйлаа. Гүрэндэ мяха худалдаха табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбые 109 процент, һү — 124, ноохо — 116 процент дүүргэгдэнхэй. Малайнгаа тоо толгой олошоруулха талаар табан жэлэй һүүлдэ хараалагдаһан хэмжээндэ совхозойхид гараа. Эдэ жэлнүүдтэ ажахын хонишод һайнаар хүдэлнэ. Байгша ондо эхэ хонидые харууһалдаг 18 бригадын 12-нь зуун эхэ хонин бүриһөө зуу, зуу гаран хурьгадые абажа түлжүүлбэ. Оёоройхид хони хайшалалгаяа 10 хоногой туршада түгэсхөө юм. Эдэ амжалтанууд ажал хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэжэ шадаһанһаал туйлагдаба. Эхэ хонидые харууһалдаг бригада бүхэндэ 20—30 гектар тарьялангай газар зеленко тарихаар даалгагдажа үгтэнхэй.

Совхозой ажалшад энэ жэлэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Ноохо худалдалгаар жэлэй түсэб дүүргэгдээ. Гүрэндэ мяха, худалдалгаар хахад жэлэй түсэб 110 процентээр, һү—112 процентээр бэелүүлэгдэбэ.

Жэлһээ жэлдэ үйлэдбэриин түрүүшүүл олошорно гэшэ. Социалис мурысөөнэй манлайда хонишод Н. Н. Борисов, М. Д. Цыренжапова, һаалишад Ц. Б. Найданова, З. Г. Гайфулина, Н. А. Саликова, мал адуулагша Ч. Ш. Самбуев болон бусад ябалсана.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мурысөөе үүдхэһэн Оёорой совхозой ажалшад хэлэһэн үгэеэ батаар бэелүүлжэ, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые дүүргэлгэдэ өөрынгөө хубитые горитойхоноор оруулхые оролдонод.

С. РИНЧИНОВ.

Улаан-Үдын һүнэй заводто ажалай түрүүшүүл олон юм. Тэдэнэр мэргэжэлээ һайн шудалжа, оньһон техникэеэ табан хургандал мэдэхэ болоод, социалис мурысөөндэ оролсожо, эрхим амжалта туйлана. Тэдэнэй нэгэн Екатерина Левенцова мүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Е. Левенцова ажалдаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

АЛМАЛТЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭНЭБДИ

Улаан-Үдэ городто нэгэ халаан соо 100 тонно һү үйлэдбэрилэн гаргаха проектнэ хүсэтэй манай комбинадай ашаглалгада оруулагдаһан тухай акт 1980 оной декабрь һарада табигдаа һэн. Комбинат зургаан гол цехтэй, хамһабариин табан цехтэй юм. Мүн Прибайкалиин, Загарайн тоһоной заводууд комбинадай мэдэлдэ ородог.

Комбинадта Улаан-Үдын, Прибайкалиин, Загарайн районуудай бүхы ажахынуудһаа һүн асарагдана. Мүн Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Петропавловкын, Кабанскын, Байгал-Худариин, Хориин, Ярууны тоһоной заводуудһаа сагаан эдеэн эндэ асарагдадаг. Тэрэ һүн комбинадта физико-химическэ ба микробиологическа шалгалта гарадаг гэшэ. Тушаагдан абтаха һүн гүрэнэй стандартна эрилтэдэ хүрэхэ ёһотой.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хугасаа соо түүхэй эд, материал болон түлишын-энергетическэ нөөсэнүүдые гамтайгаар ашаглаха, алмаха талаар хэмжээнүүд хараалагданхай. Тиигэжэ, жэшээнь, сагаан эдеэ амһартада юулхэ, цехһээ цехтэ зөөхэдөө, адхаха, гоожуулха ушар оггохон усадхагдаа. Һү хэмжэхэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. КПСС-эй ЦК-гай, ВЦСПС-эй ба СССР-эй Материально-техническэ хангалгын талаар гүрэнэй комитедэй тогтоолой ёһоор, манай комбинадта түүхэй эд, материал болон түлишын-энергетическэ нөөсэнүүдые алмаха талаар конкурс соносхогдонхой. Энээнэй гол зорилго хадаа алмалта, арьбалалтын гурим сахиха, продукциин шанар дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэришэдые эдэбхижүүлгэ мүн. Тус конкурс хадаа комбинадай коллектив дотор эмхидхэгдэһэн мурысөөнэй нэгэ хубинь болоно. Энэ конкурс 1984 оной түрүүшын хахад жэл соо 4,2 мянган түхэригэй экономическа ашаг үрэ үгөө гэжэ мэргэжэлтэд тоолонхой. Тиин манай бүхы цех, бригада, халаан бүхэн, мүн комбинадшье бүхыдөө түүхэй эд, материал алмаха талаар социалис уялгануудые баталан абанхай. Тэдэнэй дүүргэлтэ һара бүри шалгагдадаг юм.

В. ТОВАРОВ,
һүнэй комбинадай директор.

…РАГШАДАЙ АЖАЛАЙ АША

…XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай (1984 он) Пленумэй шиидхэбэри… бэелүүлэн, областной партийна … хүтэлбэри доро эдир үетэ… …үнис ёһоор хүмүүжүүлхэ, һур… ажабайдалтай нягта холбоотой … үрэниинень саашадаа үргэдхэхэ …рдай гэгээрэлэй зургаанууд за… амжалта туйлаа.

…дуратай, гүрэнэй зөөридэ гам… …үнүүдые хүмүүжүүлхэ гэшэ … харюусалгатайшье зорилго бо… зорилгые шиидхэлгэдэ пионер… һурагшадай үйлэдбэриин бри… һургуулиин лесничествэнүүд, …олон амаралтын лагерьнууд го… үргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Имаг… …ээ эхилжэ, үхибүүд ажалда ду… …ээн хүнэй мэдэрэлтэйгээр, … ба хүнэй гараар бүтэһэн юумэ… …нан сахиха шадабаритайгаар …дэнэ гэшэ.

…үедэ республикын бүхы ажахы… дунда һургуулитай. Тэдэнэй … ажалай эхин һуралсалай каби… …астерскойнууд ажахын зөөрэзр … байна. Эдэ бүгэдэ хадаа …ралсалые гүнзэгырүүлэн ябуулха … Жэшээнь, хүдөөгэй 154 һур… трактор ба агротехникын үндэһэ … шудална, 62-тонь автомобиль үзэ… һургуулинуудта мал ажахын … танилсадаг. Нёдондоной һурал… …дэ һургуулинууд хоорондын үй… һуралсалай комбинадуудта, һу… цехүүдтэ ба һургуулиин мастер… 46 мэргэжэлээр 16 мянган һу… (шалагша классай) гүнзэгырүүлэг… …лай бэлэдхэл гараһан байгаа. Дун… …и дүүргэһэн һурагшадай 80 про… …тористын мэргэжэлэй, үргэн про… механизаторай, бусадшье мэргэ… …й үнэмшэлгэ жэл бүри абажа га… …һургуулиин реформын эрилтэтэй …гдан, хүдөө ажахын ба промыш… …н зарим тэды хүдэлмэридэ 1985 …гшад 16—17 наһанһаа хүдэлгэг… …охо хараатай. Һурагша бүхэн … һайн дураар зунай амаралтада …хэеэ өөрөө шэлэхэ эрхэтэй

… жэлнүүдтэ зунай сагта бодото …дэ хабаададаг һурагшадай тоо …о. Үнгэрһэн зундаа республика …ралан ба фермэнүүд дээрэ ажа… …б янзын 480 нэгэдэл хүдэлөө. …одо городой һургуули шадарай …үдтэ 50 мянга гаран һурагшад … ба амарһан байна.

…лдай ажалые эмхидхэн ябуулгын …ческа удха шанар аргагүй ехэ. … хүдөө ажахын продуктнүүдые үй… …ээ хэрэгтэ горитойхон хубитаяа … Энэ жэлдэ һурагшадай гараар 5,5 миллион түхэригэй программа бэелүүлэгдээ гэжэ уридшалан тоологдоо. Һурагшад 600 мянга гаран хониной ноохо хайшалаа, гүрэндэ 230 мянга шахуу шубуу тушаагаа, 180 мянган хурьга, 1790 тугал харууһалаа, куузику, овощ, хартаабха ургуулаа, ниитын малай тэжээл бэлэдхэлсээ.

Һурагшадай ниитэдэ туһатай үйлэдбэриин ажалай эгээл дэлгэрэнгы түхэл маяг юуи бэ гэхэдэ, колхозуудта ба совхозуудта эмхидхэгдэдэг ажалай болон амаралтын лагерьнууд болоно. Мүнөө жэлдэ 200 гаран тиимэ лагерь хүдэлөө. Тэдэнэй хахадһаа олонхинь стационарна юм. Зарим лагерьнуудта һурагшадай мал ажалай 129 звено байгуулагдажа, тэдээндэ 3 мянган шахуу һурагшад хабаадаһан байна.

Ажалай болон амаралтын лагерьнуудые бариха талаар Хориин, Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Зэдын районуудта ехэ юумэ хэгдэнхэй.

Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулинуудые хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүдэй эрилтэнүүдые бэелүүлэн, ажалайнгаа эдир халаание хүмүүжүүлэн һургалгые ажахынуудай олон хүтэлбэрилэгшэд өөһэдымнай гол зорилго гэжэ тоолодог байна.

Ажалай хүмүүжүүлгын нэгэ шэглэлтэй хүдэлмэриин аша үрэнь гэхэдэ, олонхи районуудта һургуули дүүргэһэн 3 хүн бүхэнэй нэгэниинь түрэл ажахыдаа хүдэлхөөр үлэнэ. Зариманиинь техническэ мэргэжэлэй һургуулинуудта ороно. Иимэ һургуулинуудта бүхы дээрээ 14 мянга гаран үхибүүд 90 ондоо мэргэжэл шудалжа байдаг.

Городой һургуулинуудай һурагшад хэдэн жэлэй саанаһаа эхилжэ, ажалай ба амаралтын дүтын лагерьнуудта, мүн промышленна предприятинууд дээрэ практикаяа гарадаг болонхой. Үнгэрһэн зундаа нэгэдэхи ба хоёрдохи интернат һургуулиин, 40-дэхи, 45-дахи, 50-дахи болон бусад олон һургуулиин һурагшад һайнаар ажаллаа гэжэ сэгнэхээр. 1-дэхи интернат һургуулиин һурагшад зундаа хүдэлжэ олоһон мүнгэеэ Залуушуулай бүхэдэлхэйн фестивалиин жасада, мүн Эб найрамдалай жасада оруулха гэжэ шиидээ. Ингэжэ һурагшад СССР-эй Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаадахаһаа гадна, эб найрамдалай түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэд байһанаа гэршэлнэ ха юм.

Һургуулиин реформые бэелүүлхэ талаар КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет тодорхой тогтоол баталан абаһан байна. Мүнөө һургуулиин реформые бодотоор бэелүүлгын халуун хаһа эхилэнхэй гээшэ.

В. ЦЫБИКДОРЖИЕВ,
КПСС-эй обкомой эрдэмэй болон һуралсалай зургаануудай таһагые даагшын орлогшо.

…бүлэг хүбүүд, басагад зундаа …Хүнтэйн уужам талада 1000 …харууһалһан юм. Мүнөө тэдэнэр … дунда һургуулиин 7-дохи клас… …гража байна. Зунай ажалай ба …ын лагерине даагша Сергей Дмитриевич Будаевай хүтэлбэри доро хүдэлжэ, эрхим үрэ дүн туйлаа бшуу.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Д. Будаев эдир хурьгашадтаяа.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ЭДЕЭНЭЙ ҮЛӨӨДЭҺЭНШЬЕ НЭМЭРИ

Тарган мяха, тоһолиг һү, нарин ноохо, үндэгэ элбэгээр үйлэдбэрилжэ гүрэндэ худалдаха талаар шанга эрилтын табигдаад байһан мүнөө үедэ эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулжа, малай тэжээлдэ буйлуулан хэрэглэхэ гэшэ онсо шухалада тоологдоно. Илангала ниислэл хото —Улаан-Үдэ шадар гахайнуудые түлжүүлжэ, шахан таргалуулха томо комплексдо иимэ тэжээл хэрэглэхэдэ нилээд аша үрэтэй байһаниинь тодоруулагданхай.

Хүдөө ажахын экономистнуудай тооложо тодорхойлһоной ёһоор, манай орондо эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулжа, гахайнуудые хооллуулхада аяар нэгэ миллион тонно ороохон алмагдаха байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулха талаар ниислэл хотодомнай зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдана. Тусхайлбал, нёдондо бүхыдөө 11,8 мянган тонно эдеэ хоолой үлөөдэһэн суглуулагдажа, Улаан-Удын совхоздо, мүн промышленна предприяти болон эмхинүүдэй хамһабарнин ажахынуудта тушаагдаһан байна.

Дурсагдагша совхоздо эдеэнэй үлөөдэһэ элдэб зүйлнүүдһээ сэбэрлэхэ тусхай цех байгуулагданхай, сүүдхэдэ 60 тонно хүрэтэр тэжээл буйлуулан бэлдэнэ. Мүнөө ажахыда 4 мянган гахай түлжүүлэгдэжэ таргалуулагдана. Нёдондо эндэхи гахайнуудай бүхы тэжээлэй 35 процентинь эдеэнэй үлөөдэһэн үгтэһэн байна гэхэ гү, али 9,4 мянган тонно эдеэнэй үлөөдэһөөр хоолуулхадаа 120 тонно гахайн мяха нэмэжэ абаһан байна.

Мүнөө эдеэнэй үлөөдэһэн олохон газарта суглуулагдана. Городой байрын зарим эмхинүүд энэ хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулна. Жэшээлбэл, Октябрьска районой гэр байрын үйлэдбэриин ашаглалгын трестын зургаадахи участок (начальнигынь В. Татарников) һара бүхэндэ түсэбөө дүүргэнэ. Мүн энэл трестын 9-дэхи участогта (начальнигынь А. Парамонов) эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэнхэй. Тэрэшэлэн Улаан-Удын авиационно заводой ЖКО гэр байрын управлени бүхэндэ эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулха тусхай даабари үгэжэ, дүүргэлтыень наринаар шалгана. Эдеэ хоолой үлөөдэһэ суглуулагшад түсэбөө дүүргэхэдээ, урмашуулагдана.

Хэрбээ арадай депутадуудай городской болон районно Совөдүүдэй гүйсэдкомуудай саг үргэлжын шалгалта, хиналта үнгэргэдэг болобол, энэ хүдэлмэри эрид һайжархаар хүлеэгдэнэ.

С. МАНЗАНОВА,
Арадай депутадуудай городской Совөдэй гүйсэдкомой түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ.

ТОО, БАРИМТАНУУД

СССР

× 1965 онойхиһоо нэгэ хахад дахин, 1940 онойхиһоо хоёр хахад дахин шахуу ехэ хүдөө ажахын продукци манай орон дотор үйлэдбэрилэгдэнэ.

× Үйлэдбэриин гол фондынуудай 37 процентинь СССР-эй агропромышленна комплексдо хабаатай. Хүдэлдэг зоной ниитэ тоогой 40 шахуу процентинь тэндэ хабаададаг, национальна олзо доходой 42 процентинь байгуулагдадаг.

× Хүдөө ажахын материально-техническэ бааза нарижуулан һайжаруулагдана. Нёдондо жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ 40 миллиард түхэригэй капитальна һомолоото хэгдэһэн байгаа. Энэнь 1970 оной хэмжээнһээ хоёрһоо үлүүтэй дахин ехэ болоно. 1970 онтон сасуулхада, 2,2 дахин ехэ минеральна үтэгжүүлгэ, 13 дахин ехэ тэжээлэй нэмэлтэнүүд хүдөө ажахыда үгтэһэн байна.

× Манай орон дотор хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг газарай гурбанай хоёр шахуу хубинь ган гасуурта дайрагдадаг, дүрбэнэй нэгэ шахуу хубинь хэмһээ үлүү шиигтэй юм. 1984 ондо мелиоративна хүдэлмэридэ 10,2 миллиард түхэриг һомологдоно. Энэнь 0,67 миллион гектар уһалагдадаг газар, 0,7 миллион гектар хатаагдаһан газар ба 4,65 миллион гектар уһажуулагдаһан бэлшээри ашаглалгада оруулха арга олгохо байна.

× Эдеэ хоолой программын ёһоор орон дотор 3,1 мянганһаа дээшэ районно агропромышленна нэгэдэл байгуулагданхай. 52 мянган ажахы, тэдэниие хангадаг 23 мянга шахуу эмхи, 7,5 мянга шахуу промышленна предприяти, 31 миллионһоо дээшэ хүдэлмэрилэгшэдтэй 17 мянга гаран бусад предприяти ба эмхи зургаан РАПО-гай бүридэлдэ оролсодог.

× Тарьян ажалда хамтын подрядай гуримаар 100 мянганһаа дээшэ, харин мал ажалда 53 мянган бригада ба звено хүдэлнэ.

× Үнгэрһэн жэлдэ хүдөө нютагуудта гэр, байрын ба соёлон-ажаһуудалай хэрэглэмжын, элүүрые хамгаалгын ба арадан гэгээрэлэй барилгын хэмжээн дээшэлээ. Жэлэй туршада колхознигуудай һарын дунда зэргын салин хүлһэн 7 процент дээшэлжэ, 158 түхэриг болоһон байна. 1980 ондо 118,5 харин 1970 ондо 74,9 түхэриг болодог һэн.

БУРЯАДАЙ АССР

× Мүнөө үедэ манай республикын колхоз, совхоздо, хүдөө ажахын бусад предприятинуудта хамтын подрядаар хүдэлдэг 1300 бригада, звено ба фермэ тоологдоно. Тобшолон хэлэбэл, тарлач ажалда 694 бригада эмхидхэгдээд, амжалтатайгаар хүдэлнэ. Тарьялангай 46 процентинь тэдээндэ даалгагданхай.

× Республикын совхозуудта 1983 ондо 33,1 миллион түхэриг ашаг олзо абтаһан, харин колхозуудай сэбэр олзо доходынь 28,3 миллион түхэриг болоһон байна. Энэнь материально-урмашуулгын, социально-соелой хэмжээ ябуулгануудай болон гэр байрын барилгын жасануудые байгуулгада ба нэмээлгэдэ һайнаар нүлөөлөө.

× 1983 ондо бүхы категоринуудай ажахынуудта хүдөө ажахын бүхы продукци 300 миллионһоо дээшэ түхэригэй болоо һэн. 1982 онтой сасуулхада, нёдондо жэлдэ колхоз, совхозуудта ажалай бүтээсэ 5 процент ургаһан байна.

× Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ зорюулагдаһан капитальна һомололго 137 миллион түхэриг болоо һэн. Ашаанай ба тусгаар 1289 автомобиль, дүн хамта 203 мянгаһ мориной хүсэтэй 1270 трактор, ороохо хуряалгын 452 комбайн, хартаабха хуряалгын 100, силос хуряалгын 365 комбайн республикын хүдөө ажахыда хубаарилагдаһан байгаа.

× Үнгэрһэн жэлдэ 52 һаалишан үнеэн бүриһөө һү һаалгаар 300 килограммаһ дабаае дабаһан, хонишодой 216 бригада зуун эхэ хонин бүриһөө 100 ба тэрээнһээ дээшэ хурьга абажа, түлжүүлһэн байна.

× Эдеэ хоолой программын шиидхэбэри дотор промышленна предприятинуудай хамһабарнин ажахынуудта хараа байса үүргэ олгогдодог. Мүнөө үедэ республикын промышленна предприятинуудта хамһабарнин 160 ажахы тоологдоно. Мүнөө жэлэй түрүүшын хахад жэлдэ тэндэ 11 мянган центнерһээ дээшэ һүн һаагдаһан, 4 мянга шахуу центнер мяхан худалдагдаа.

× Түрүүшын хахад жэлдэ үнеэн бүриин һаам 942 килограмм болоо гэхэ гү, али нёдондо жэлэй энэ хугасаатай сасуулхада, 3 процент ургаа. Гүрэндэ тарган һайн мал тушаагдадаг болоо. Колхоз, совхозуудай худалдаһан малай амидын шэгнүүр дээшэлнэ.

> Партиин хараалһан Эдеэ хоолой программын шата шатаар бэелүүлэгдэжэ байһыень совет арад һайн ойлгоно. Гэбэшье энэмнай ямагтал эхин болоно. Үргэн ехэ хэмжээнэй олон ажал хэрэгүүд урдамнай хүлеэжэ байна.
>
> К. У. ЧЕРНЕНКО.

СОЁЛШОДОЙ ХЭРЭГҮҮД

70-дахи онуудай тэнгээр хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар хангаха гурим научна үндэһэ баримтатайгаар тодорхойлогдожо дүүрээ һэн. Мүнөө үедэ республика доторнай 640 клубууд, соёлой байшангууд хүдэлмэрилнэ. Гадна тэдэнэй дэргэдэ 76 автоклуб, 23 агиткультбригаданууд эмхидхэгдэнхэй. «Ниитын малай үбэлжэлгын үедэ Сэлэнгын райондо малшадые соёлой талаар хангалгын байдал болон энэ хэрэгые республика дотороо саашадань һайжаруулха зарим хэмжээнүүд тухай» гэһэн Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын коллегиин мартын 20-ной тогтоолтой зохилдуулан, бүхы автоклубууд, клубуудай нэгэдэмэл системэнүүдэй мэдэлдэ үгтэжэ, тэдэнһээ ажахынуудые хангахаар хубаарилагдаһан байна.

Республикымнай хүдөөгэй клубууд дүн хамта дүрбэ мянга гаран үйлэдбэриин участогуудые хангажа байдаг. Тэдэнэй олонхинь малшад болон газар тарьялангай ажалшад юм. Тоо бүридхэл болон хүдөө нютагуудһаа ороһон соёлой таһагуудай тоосоонуудые хаража үзэхэдэ, хангалгын хүдэлмэри һүүлэй жэлнүүдтэ һайжараа гэжэ хэлэмээр байна. Юуб гэхэдэ, 1983—1984 онуудай үбэлжэлгын үедэ малшадые соёлой талаар хангалгын харалга-конкурсын дүнгүүд тодоор гэршэлнэ. Тэрэ харалгын үедэ бүхыдөө 26 мянган үйлэдбэриин участогуудаар манай соёлшод ябажа гараа. Урда жэлэйхидэ орходоо үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ агитационно болон концертнэ бригадануудай, уншагдаһан лекци, хөөрэлдөөн болон политинформацинуудай, харуулагдаһан концерт, зүжэгүүдэй, мүн гаргагдаһан «Дайшалхы», «Сахилгаан» хуудаһануудай тоо нилээдгүй олошороо.

Хэдэн жэлэй саана Хориин районой Удинскын соелшод ажалшадые комплексноор хангаха тухай үүсхэл гаргажа, тэрэниинь КПСС-эй обкомой бюро, республикын Министрнүүдэй Совет дэмжэһэн юм. Тэрэнһээ хойшо районуудай соёлшод медицинын, кинофикациин, худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, мүн бусадшье хүдэлмэрилэгшэдтэй хүдөө нютагуудайнгаа үйлэдбэриин участогуудаар ехэнхидээ нэгэ доро ябадаг болонхой. Тэдэнэй ябаха график, маршрут эртээнһээ табигдажа, партиин райкомоор баталагдадаг.

Парткомуудай болон соёлой эмхинүүдэй хүтэлбэри доро хүдөө ажахын үйлэдбэриин холын участогуудые хангаха талаар Хэжэнгын, Яруунын, Кабанскын, Улаан-Үдын болон бусад зарим районуудай клубай хүдэлмэрилэгшэд үдэр бүриин оролдосотой, нэгэ шэглэлтэй хүдэлмэри ябуулна.

Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ Хэжэнгын районой клубай хүдэлмэрилэгшэд хамтадаа 912 мал ажалай точконуудаар ябажа, 875 концерт харуулһан, тематическа үдэшэнүүдые үнгэргэһэн, 828 лекци, хөөрэлдөө эмхидхэһэн, 120 гаран кинофильмнүүдые харуулһан, 1020 «Дайшалхы», «Сахилгаан» хуудаһан, ханын газетэнүүдые гаргаһан байна. Ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, нютагайнгаа ажалшадай урма зориг бадараама хэмжээ ябуулгануудые саг үргэлжэ үнгэргэжэ байдаг клубууд республика доторнай олон. Тэдэнэй тоодо Тарбагатайн түбэй соёлой байшан, Санагын, Мужыхын, Загаһатын хүдөөгэй клубуудые, Кабанскын, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй районуудай автоклубуудые тэмдэглэжэ болоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Улаан бүлангуудта үнгэргэгдэдэг хэмжээ ябуулгануудай шанар нилээд һайжаруулагдаа. Үйлэдбэриин участогуудые нэгэ доро хангалгын декаданууд заншалта болонхой. Мүн нэгэ доро үнгэргэгдэдэг полит-үдэрнүүд, фермэ дээрэхи соёлой үдэр, һонин зонуудтай уулзалга болон агитбригадануудай дундахи һэлгэлдээтэ концертнүүд болон бусадшье зүйлнүүд ажалшадай һонирхол үргэдхэдэг.

Хүдөөгэй үйлэдбэриин участогуудай хүдэлмэришэдые хангаха хэрэгтэ библиотекэнүүд бодото хубитаяа оруулдаг. Байгша ондо тэдэнэр хүдөө ажахын гол шухала асуудалнуудаар хэдэ хэдэн һонирхолтой хэмжээ ябуулгануудые эмхидхээ һэн. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй районой «Саяан» газетын хуудаһанууд дээрэ «Бригадна подрядые — фермэ, тарьялангуудта» гэһэн гаршаг доро уншагшадай заочно конференци эмхидхэгдэһэн байна. Гадна нютагайнгаа үйлэдбэриин участогуудаар Захааминай районой Михайловкын библиотекэ хүдөө ажахы тухай номуудай долоон хоног үнгэргөө. Хүдөөгэй эрхим библиотекэнүүдэй республиканска наймадахи харалгын үедэ 328 библиотекэ хамтадаа 3481 библиотечнэ пунктнүүдые эмхидхэжэ, ажахынуудай холын участогуудай хүдэлмэришэдые хангаһан байна.

Республикын киногой хүдэлмэрилэгшэд байгша оной түрүүшын хахад жэлдэ муу бэшэ дүнгүүдтэй. Илангаяа ниитын малай үбэлжэлгын үедэ, нёдондоной октябрьһаа байгша оной май һара гаратар хүдөөгэй 90 мянган ажалшадта кино, 545 концерт, 196 дахин зүжэгүүд харуулагдаһан байна.

Ажахынуудай түбһөө холо оршодог малшадые соёлой талаар хангалтые эрид һайжаруулха зорилготой хэмжээ ябуулгануудые республикын соёлой министерство жэл бүри бэелүүлжэ байдаг. Тэрэнэй ёһоор соёл-гэгээрэлэй, арадай уран бүтээлэй республиканска научно-методическа түбэй дэргэдэхи районуудай эмхидхэлэй методическа түбүүдтэ хангалгын талаар тусхай мэргэжэлтэй методистнууд томилогдоо юм.

Үйлэдбэриин участок бүхэниие гүйсэд дүүрэнээр хангаха хэрэгые олонхи клубуудай эмхинүүд бэелүүлжэ бирагүй. Тиимэһээ отара, фермэ бүхэн һарын туршада соёлой талаар дунда зэргээр нэгэл удаа хангагдаха ушартай болоно. Энэ хэрэгые гуримшуулжа, нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ гансашье районой бэшэ, мүн республикын хэмжээнэй нэгэ ёһоной системэ хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Эдэ бүгэдын гуримгайгаар бэелүүлэгдэхэ хэрэгтэ нютагуудай партийна, комсомолой болон профсоюзай эмхинүүд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадуулагдаха зэргэтэй.

Н. МАДУЕВ,
республикын Соёлой министерствын дэргэдэхи РНМЦ-гэй директор.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ВЫСТАВКЭДЭ БЭЛДЭНЭ

1985 ондо «Совет Алас-Дурна зүг» гэһэн заншалта выставкэ болохо юм. Мэдээжэ яхад уран зурааша А. Н. Осиповой түрүүлэлгэ доро выставкын комитедэй заседани Улаан-Үдэдэ боложо, Буряадай олохон уран зураашадай шэнэ хүдэлмэринүүд зүбшэн хэлэсэгдэһэн байна.

Выстакомой гэшүүд— Якутскын, Хабаровскын, Владивостогой түлөөлэгшэд республикымнай уран зураашадай ашаг үрэтэйгөөр хүдэлжэ байһые һайшаан тэмдэглээ. Хэдэн бүтээлнүүд выставкэдэ зуушалагдаа.

Манай корр.

Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэмнай гастрольдо ерэһэн Томскын эдир харагшадай театрай Г. Мамлинай «Эй, ши, сайн байна!» гэһэн зүжэг олоной һонирхолые иланганая ехээр үүсхэнэ. Тэрэнние РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Феликс Григорьян найруулан табяа юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: артистнар Геннадий Поляков, Светлана Малыгина гэгшэд гол рольнуудта.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

ХААНА, ЮУН БОЛОНОБ?

× Мүнөөдэр Буряад ороной ниислэл — Улаан-Үдэ хотодо урилдагшын бүхэроссин үдэртэ зорюулагдаһан мүрысөөн болохо.

Хотын түлөөлэгшэд өөһэд өөһэдынгөө районуудһаа урилдаагаа захалха. Жэшээнь, Железнодорожно районой ажалшад соцгородой Алдар Солын талмайһаа, Октябрьска районойхид тамаралгын бассейнһээ, Советскэ район «Труд» бүлгэмэй газааһаа урилдаха юм.

— Хотын ажалшадай дунда үнгэргэгдэхэ урилдаанда хамтадаа хорёод мянган хүн хабаадахаар хараалагдана. Мүрысөөн үглөөнэй 11 саһаа захалаад, Соведүүдэй талмайда эрхимлэһэн спортсменүүдэз хүндэтэйгөөр угтаха болонобди,—гэжэ арадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдкомой дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй түрүүлэгшэ А. С. Зангеев хөөрэнэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда совет арадай түйлаһан Агуухэ Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан урилдагшын бүхэроссин үдэртэ зорюулагдаһан иимэ мүрысөөнүүд республикымнай хүдөө нютагуудта үнгэргэгдэхэ.

× Тэрэшэлэн хотын предприятинуудай стадионууд дээрэ футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө наадануудүргэлжэлүүлэгдэхэ.

Энэ үдэр «Буревестник»—«Стекольщик», «Шахтер» — «Пищевик» командануудаа наадаха болонхой.

× Аяншалга болон экскурсиин Улаан-Үдын бюрогой хүдэлмэрилэгшэд шэлэй заводой бүлэг аяншалагшадые Хяагта хотын түүхэтэ газарнуудтай танилсуулаад, Сурхайта нуурай эрьедэ амаруулха болоно. Мүн Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын хүдэлмэрилэгшэд Байгал далайн эрьедэ амархаһаа гадна, Улаан-Үдын түүхэтэ газарнуудтай танилсаха, байгаалиин музейдэ орожо хараха. Тиихэдэ хотын предприяти, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд Сочи хототой танилсахаяа эдэ үдэрнүүдтэ самолёдоор холын аян замда мордобо.

ХОЁРДОХЁО ТЭНСЭБЭД

Эрэшүүлэй дунда шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй хоёрдохи наадан орёо байдалда 41-дэхи ябадалдаа хойшолуулагдаа гэжэ мэдээсэгдээ һэн. Эндэ дэлхэйн чемпион халта булюу байдалтай гэжэ мэргэжэлтэд сэгнэһэн байгаа.

Зүгөөр хойшолуулагдаһан партияа һэргээхэдээ, тэдэнэр оройдоол долоон ябадал хээд тэнсэшоо. Энэнь тэдэнэй тус партияа гэртээ наринаар шэнжэлэн хаража үзэһыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

Олонхи экспертнүүдэй һанамжын ёһоор, хамгаалалта хэхэ хүшэр бэрхэшээлтэй зорилгонууд Каспаровай урда табигдаһан байгаа. Теэд нааданай һэргээгдэһэнһээ хойшо долоон ябадалай хэгдэһэнэй һүүлээр дэлхэйн чемпионой тэнсэхые дурадхахадань, нүгөөдэнь дары зүбшөөһэн байха юм. Тиихэдэнь суглаарагшад гайхан тагнаба. Энэ богонихон саг соо юун болобо гээшэб?

Хойшолуулагдаһан парти һэргээгдэжэ, конвертын задалагдахада, Каспаров 41-дэхи ябадалдаа тэргээрээ нүгөөдынгөө тэргые абаһан байгаа. Тиихэдэнь Карпов удаан бодожо байнгүй, тэрэниинь бэрсээрээ «эдиржэрхёо» бшуу. Хэрбээ тэргыень дэлхэйн чемпионой морёороо абаа һаань, дээрэ байгаа ха гэжэ экспертнүүд тоолобо. Зүгөөр 42-дохи ябадалдаа Каспаров бэрсээрээ «Е1» гэһэн шанга ябадал хэжэ, байдалаа нилээд һайжаруулаа. Тиин 47-дохи ябадалдаа энэ һонирхолтой наадан тэнсэлгээр дүүрэһэн байха юм.

Сентябриин 14-дэ үнгэргэгдэхэ байһан гурбадахи партинь наадагдангүй, сентябриин 17 болотор хойшолуулагдаа. Г. Каспаров түрүүшынгээ тайм-аут абаба.

* * *

ВОЛГОГРАД. Майя Чибурданидзе, Ирина Левитина хоёрой хоорондо шагараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй хоёрдохи партида французска хамгаалалтын урдын вариант наадагдаа. Сагаанаар наадаһан Чибурданидзе түрүүшээр зарим тэды булюу байдалтай болоһон байгаа. Зүгөөр Левитина ехэ сагаа гаргашалбашье, һайнаар хамгаалалта хэбэ. 30-дахи ябадалда дэлхэйн чемпионкын булюу байдалтай шэнги байбашье, тэнсэхые дурадхахадань, суглаарагшад мүн лэ гайхаха ушартай болобо.

Гурбадахи партинь үсэгэлдэр наадагдаа. (ТАСС).

ТЕЛЕВИДЕНИ

Сентябриин 16-һаа 23 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 16
ОЙ МОДОНОЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ҮДЭР
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Дэлхэйн арадуудай уран бэлиг». 10.50—«Будильник». 11.20 — «Советскэ Союзда алба хэнэб». 12.20 — «Элүүр энхэ байлга». 13.05—«Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 13.35 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.35—«Хүгжэмтэ киоск». 15.05 — «Аяншалагшадай клуб». 16.05—«Молодая гвардия» — уран һайханай фильм (2-дохи сери). 17.30—«Мүнөөдэр— ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр». СССР-эй ой модоной ажахын Госкомитедэй түрүүлэгшэ А. И. Зверев дамжуулгада хабаадаха. 18.00— Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаһан концерт. 18.45 —Мультфильм. 19.05— Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.50— «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона» — 3 серитэй уран һайханай фильм. «Стремительная схватка» — 2-дохи серинь. «Охота на тигра» —3-дахи серинь. 22.00 — «Время». 22.35 — РСФСР-эй арадай артистка С. Ротару Крымскэ областиин «Россия» совхоздо. 23.10 — «Хани барисаан» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ. 23.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.10 —Шэнэ һонин.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва 9.00 — «Зарядкада зогсогты». 9.20 — Спорт тухай баримтата фильмүүд. 10.00 — «Ород хэлэн». 10.30 — «Объектив». 11.00 — Концерт. 12.00 —«Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 13.00 — Волгоградай телевидениин программа. 14.00 «Встреча с отц… тата фильм. 15… 15.55 — «Газар… гойдо, далай д… «Манай корреспо… рэнэ». 16.55 — … нүхэр!» 17.55 — … —3 серитэй … фильм. (1-дэхи … Гайхамшагта со… шэд—Ленинскэ … адууд. Ирина А… лаха. 19.55 — … ээн». 21.00 — … согты, багашуул… ганини. Скрипк… дээрэ наадагдаха… — Спидвейгээр … пионат. Польшо… лагдаха. 22.00 … 22.35 — «Цирк» … ханай фильм.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 17
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.30 — Телеочерк. 16.00 — Концерт. 16.25 — һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 17.10 — «Михайло Коцюбинский»—баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.00 — Экономикын талаар шэнжэлэл. 18.15 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.25 — Загарайн райондо ургаса хуряалга тухай. 18.45 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 19.05 — Концерт. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Спортивна программа. 22.00— «Время». 22.35—«Вечный зов» — 19 серитэй уран һайханай фильм. (11-дэхи сери). 23.45 — «Хани барисаан» гэжэ уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ. 00.30—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 15.10 — Буряадай АССР-тэ үнгэргэгдэжэ байһан Монголой Арадай Республикын үдэрнүүдтэ. «Через Гоби и Хинган» — уран һайханай фильм.

Москва. 18.00 — Анголын фольклорно ансамблиин концерт. 18.20 — «Буратиногой выставкэ». 18.50 — «Хүнүүд ба ажал хэрэгүүдынь». 19.20 — Мультфильм. 19.30 — «Плай» гэжэ фольклорно-инструментальна ансамбль наадаха.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Соносхолнууд. 19.55 — … шэгэй час».

Москва. 21.00 … нойрсогты, бага… Уласхоорондын … 22.00 — «Время… Стравинский. «Пе… балет, Ленингра… оперо болон ба… мическэ Бага те… 23.15 — «Искусст… лигтэн». СССР-эй … тист А. П. Ктор… Спортивна дамж…

ВТОРНИК, 18
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10—«Хүхюун старгнууд». 10.55 — Фильм-концерт. 11.25 — «Как жить без тебя» — уран һайханай фильм. 12.30 — Р. Глиэр. «Симфони-фантази». 12.55 — Шэнэ һонин. (13.00 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.30 — ПТУ-да ямар мэргэжэлдэ яажа һурганаб. 17.00 — «Газар дээрэ, огторгойдо ба далай дээрэ». 17.30 — Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.00 — «Бүхы һайн юумэеэ — үхибүүдтэ»— киноочерк. 18.20 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.30— «Факел». 19.20 — «Байгал»— мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Мультфильмнүүд. 20.30 — «Манай саад». 21.00—Баримтата экран. 22.00 — «Время». 22.35 — «Вечный зов» — 19 серитэй уран һайханай фильм (12-дохи сери). 23.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.35—Түүхэ. 5-дахи класс. 10.05, 14.30—Француз хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. 11.35 — Г. Дэфо ба тэрэнэй «Робинзон Крузо» гэжэ ном. 12.05 — «Шатарай һургуули». 12.40 — А. Н. Толстой. «Русский характер». 13.10 — Географи. 6-дахи класс. 13.40 — Түүхэ, 6-дахи класс. 15.00 — Эртэ урдын искусствын хүшөөнүүд. 15.30 — «В. А. Жуковский». 16.30 — Шэнэ һонин. 18.00 — «Карпа… дай саанахи нюто… за хээнүүд». 18.3… В. Боковой түрэһ… ойдо. 19.00 — … эршэдхэлгэ — 9… Баримтата фильм…

Улаан-Үдэ. 19.4… шэнжэлэл». 20.0… холнууд. 20.10 — … дүрisэл тухай … 20.30 — Хүгжэмт… нууд.

Москва. 21.00 … нойрсогты, бага… — Киевэй форте… наадана. 22.00—… — Армениин Гүр… на оркестрэй ко…

СРЕДА, 19
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Мультфильм. 10.05 — «Аяншалагшадай клуб». 11.05 — «Дневной поезд» — уран һайханай фильм. 12.40—Шэнэ һонин. (12.45 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.00 — Ород арадай инструментнүүдэй «Калинка» гэжэ ансамбль наадаха. 16.25 — «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 16.55 — «…16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 17.40—«Булад яажа хатуужааб». Н. Островскиин ажабайдалай ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаһанууд.

Улаан-Үдэ. 18.25 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.35— «Эд бараа—арад зондо» гэһэн циклһээ. 12.05 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.30 — Баримтата фильм. 19.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Спортивна программа. 22.00— «Время». 22.30 — «Херлуф Бидструп Москвада». 23.00 — Спортивна дамжуулга. 23.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ».

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35 — Астрономи. 10-дахи класс. 10.05, 13.35 — Немец хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта. Түүхэ. 11.35 — В. Брюсовэй шүлэгүүд. 12.05 — «Манай саад». 12.35 — Хүгжэмэй хэшээл. 13.05 — Географи. 5-дахи класс. 14.05—«Иоганн-Себастьян Бах». 14.50—«Киевскэ Русин түүхэһээ». 15.40 — А. М. Горькиин драматурги. «Мещане». 16.30—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.35 — «Ради хлеба»—баримтата фильм.

Москва. 18.25 — «Балет тухай».

Улаан-Үдэ. 19.30 — һурагшадта зо… программа. 20.0… холнууд. 20.10 — агитаторнууд бо… форматорнууд». … римтата фильм.

Москва. 21.00 — нойрсогты, багаш… Эрдэм дэлгэрүүл… 21.30— «В. Андр… жэтэ ород арада… солистнуудай анс… ха. 22.00 — «Врем… «Перелетная птиц… ве» — уран һайх… (ГДР).

ЧЕТВЕРГ, 20
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10 — һурагшадта зорюулагдаһан концерт. 10.50 — «Перелетная птица в проливе»—уран һайханай фильм. 11.55 — И. Штраусай зохёолнуудһаа концерт. 12.40—Шэнэ һонин (12.45 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.30 — Баримтата фильм. 16.20 — Прагын камерна оркестрэй концерт. 16.50 — СССР-эй арадай багша А. М. Ивановтой һурагшад уулзаха. 17.35 — «Шатарай һургуули».

Улаан-Үдэ. 18.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 18.20 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 18.30 — «Үглөөдэр «Европейская история» гэжэ фильмын бүхэсоюзна премьерэ.

Москва. 18.45 — Спортивна программа.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Никольское тосхоной шэнэ һонин».

Москва. 20.30 — Спортивна дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.35—«Вечный зов»—19 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи фильм. 23.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35 — А. С. Пушкин. «Капитанская дочка». 10.05, 13.20 — Испан хэлэн. 11.05 — «Үйлэдбэриин механика ба оньһожоруулга». 11.35, 12.35—Зоологи. 7-дохи класс. 12.00 — «Гэр бүлэ ба һургуули. 13.00 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.50 — М. Ю. Лермонтовэй ажабайдалай ба зохёохы ажал ябуулгын хуудаһанууд. 16.25 — Шэнэ һонин. 18.05 — «Эб найрамдал ба залуушуул».

Улаан-Үдэ. 18.45 — Соносхолнууд. 18.55 — … фильм.

Москва. 19.30 — … фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 … на суглаануудай … ноочерк.

Москва. 20.00 … ухаан ба ажабай…

Улаан-Үдэ. 20.3… тата фильм.

Москва. 21.00 … нойрсогты, бага… —«Советскэ Сою… — «һайн эд бар… ехээр». 22.00 — … — Түбэй телевиди… Бүхэсоюзна радио… фоническа орк… церт.

ПЯТНИЦА, 21
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — СССР-эй арадай багша А. М. Ивановтой һурагшад уулзаха. 10.40 — «Дружба» гэжэ арадай ансамблиин концерт. 11.00—Баримтата фильм. 11.20 — «Ан амитадай аймагта». 12.20 — Фильм-концерт. 12.45 — Шэнэ һонин. (12.50 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильм. 15.55—«Шинии Ленинскэ библиотекэ». 16.30— «Ород хэлэн». 17.00 — Баримтата фильм. 17.30 — «Онтохондо айлшаар».

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Байгал» — нютагуудай һонин. 19.10 — «Зүүн Сибирь» — киножурнал. 19.20 — «Мухар-Шэбэрэй райондо ургаса хуряалгын ябаса тухай».

Москва. 19.45 —«Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.25 — Залуушуулай спортивна дамжуулга. 22.00 — «Время». 22.35 — «Вечный зов» — 19 серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи фильм. 23.45 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — Концерт— дуун.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35, 10.35 — Түүхэ, 4-дэхи класс. 10.05, 13.40 — Англи хэлэн. 11.05 — «Физикэ ба техникэ». 11.35, 12.40— «Ородой былинэнүүдэй геройнууд». 12.05— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 13.10 — Түүхэ. 8-дахи класс. 14.10 — «Эртэ урдын Зүүн зүгэй искусство». 14.40 — М. М. Пришвинэй зохёолнуудай хуудаһануудаар. 15.25 — Түүхын хуудаһанууд. «Мюнхенэй үгэсэлдөөнэй үрэ дүнгүүд». 16.25 — Шэнэ һонин. 19.00 — «Бидэ БАМ баринабди». 19.30—Москвагай Кремль тухай дамжуулга.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Киноочерк.

Москва. 20.00 — Москва хотын духовой ор… концерт.

Улаан-Үдэ. 20.25 … АССР-эй Гостелер… дай инструментнү… рэй концерт.

Москва. 21.00 — нойрсогты, багаш… «Таанад энээнние… хат». 22.00 — «Вре… СССР-тэ Болгари… Республикын ура… бүлгэмүүдэй хоёр… валиин нээлтэдэ … һан концерт. 00… зохёолой дамжуул… Бумбэгэтэй хоккей… эй кубок. «Енисей… ярск) — «Динам… Ата).

СУББОТО, 22
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.50 — «Элүүр энхэ байха гээ һаа». 10.00 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.05 — Баримтата фильм. 10.45 — «Булагууд». 11.05 —«Спортлотогой» 38-дахи тираж. 11.25— «Ургамалай аймаг». 12.10 — Россин гүрэнэй бүридэлдэ хальмаг арадай һайн дураараа ороһоор 375 жэлэй ойдо баримтата фильм. 12.40 — Искусствын уран бэлигтэнэй ба уран һайханай коллективүүдэй концерт. 13.15 — «Москвичка». —телеклуб. 14.40 — Совет уран зохёолшодой нэгэдэхи съездын 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дамжуулга. 15.20 — «Гэр бүлэ ба һургуули», 15.50 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 16.05 — «Три веселые смены» — үхибүүдтэ гурбан серитэй уран һайханай фильм. «Селюжонок»—нэгэдэхи фильм. 17.10 — Политическэ шэнжэлэгшэ Л. М. Вознесенскиин хөөрөөн. 17.40 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 18.40 — Мультфильмнүүд. 19.00— «Хани барисаан». 19.30—Фильм-концерт. 20.00 — «Үнэн зүрхэнһөө. Алас-Дурнын пароходствын морягуудтай уулзалга. 22.00 — «Время». 22.35 — «Кавказская пленница» или новые приключения Шурика. 23.55 — Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.10 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Элүүр энхэ байха гээ һаа». 9.25 — Уран зохёолой дамжуулга. 10.00 — Куйбышевай телестудиин программа. 10.55 — Баримтата фильмүүд. 11.40 — «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга. 12.10 Ритмическэ гимнастика.

Улаан-Үдэ. 12.40 — Үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.15 — «Түрэл газар дайда». 14.00 — Эстрадна дамжуулга. 14.40 — П. Загребельнын зохёохы ажал ябуулгын хуудаһануу… Белоруссиин ССР… вын уран бэлигтэ… 16.25 — «На краю… Москвагай М. … нэрэмжэтэ драм… фильм-зүжэг. 19.0… жэмтэ киоск». 19… хэйн саадууд ба … 20.00 — «Элүүр э… 20.45 — «Уласхоо… жэлэл». 21.00 — нойрсогты багашуу… Сэрэгэй-прикладной… зын зүйлөөр СССР… нат. 22.00 — «Врем… «Серенада для ма… жэг. 24.00—«Вишне… лаха».

ВОСКРЕСЕНИ, 23.
НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.35 — «Зарядкада зогсогты». 9.50 — Л. В. Бетховен. 15-дахи номерой соната. 10.10 — Баримтата фильм. 10.45 — «Будильник». 11.15 — «Советскэ союзда алба хэнэб». 12.15 — «Элүүр энхэ байлга». 13.00— «Үглөөнэй почто» — хүгжэмтэ дамжуулга». 13.30 — «Совет газар дээрэ уулзалга». 13.45 — «Хүдөөгэй ажал хэрэгүүд». 14.45 — «Хүгжэмтэ киоск». 15.15 — «Три веселые смены» — үхибүүдтэ гурбан серитэй уран һайханай фильм. 2-дохи, 3-дахи фильм. 17.25— «Поэзи». П. Неруда. 18.15 — СССР-эй арадай артистка Л. Зыкинагай концерт. 18.30 — Мультфильмнүүд. 19.05 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.50 — «Циркын аренэдэ». 21.00— «Аяншалагшадай клуб». 22.35— Останкинадахи концертын студида. Польшын эстрадын артистнуудай концерт. 23.45 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Зарядкада зогсогты». 9.20 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 10.00 — «Ород хэлэн». 10.30 — «Уран зураашад тухай хөөрөөнүүд». 11.15 — «Золотая Прага» гэжэ телефестивалиин түгэсхэлэй концерт. 12.15— «Ан амитадай аймагта». 13.15 — «Онтохондо айлшаар». 14.40— «Бултанда зорюулагдаһан стадион». 15.10 — «Урданай аялга һайхан дуунууд». 15.50 — Уран зохёолой дамжуулга. 16.15—Фильм-концерт. 16.25— «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ». 16.55 — «Хүгжэм иигэжэ мүндэлдэг». 18.10 — «Моя судьба» — гурбан серитэй уран һайханай фильм. (Хоёрдохи сери). 19.30 — Гайхамшагта совет гүйсэдхэгшэд — Ленинскэ шагн… дууд И. Архипов… 20.30 — Сэрэгэй… олон зүйлөөр СССР… пионат. 21.00 — нойрсогты, багашуу… Д. Шостакович. 5… мерой симфони. 2… мя». 22.35 — «Пет… — уран һайханай ф… — «Футболоор СССР… пионат». «Торпедо… кор». 00.45 — «СКА… намо» (Киев)! 2-до…

ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАҺАА

ЧССР-эй ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

ПРАГА. КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ЧССР-эй Президент Г. Гусак «Щит-84» гэжэ союзна арминуудай һуралсалда хабаадажа байһан Совет сэрэгэй делегацине толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай Маршал Д. Ф. Устиновтай эндэ уулзаба.

Г. Гусак Клемент Готвальдын орденине Д. Ф. Устиновта барюулаа. СССР-эй ба ЧССР-эй арадуудай, Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хоорондохи хани барисаае, аха дүүгэй харилсаа холбоое хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө Д. Ф. Устиновта ЧССР-эй энэ үндэр дээдын шагнал барюулагдаһан байна.

Энэ баяр ёһолол дээрэ нүхэр Г. Гусак үгэ хэлэхэдээ, КПСС-эй ба КПЧ-гэй хоорондохи, манай оронуудай болон СССР-эй, ЧССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй хоорондохи хани барисаае, нэгэдэлые, али бүхы харилсаае бэхижүүлхэ хэрэгтэ Д. Ф. Устинов ехэ хубитаяа оруулһан байна гэжэ үндэрөөр сэгнэбэ. Политическэ, гүрэнэй ба сэрэгэй элитэ ехэ ажал ябуулагша болохо СССР-эй оборонын министр Советскэ Союзай өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлгэдэ, Варшавска Договорой эмхиин хэрэгтэ ехэ габьяатай, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалые хангахын, социалис оронуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлхын түлөө шиидхэхы шууд тэмсэлшэ болоно тэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Нүхэр Д. Ф. Устинов үгэ хэлэхэдээ, үндэр дээдын хайра шагналайнь түлөө Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-да, ЧССР-эй правительстводо, нүхэр Г. Гусагта үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргөө. Чехословакиин Коммунис партиин элитэ ехэ ажал ябуулагшадай нэгэн, Чехословакиин Республикын хүдэлмэришэдэй түрүүшын президент, совет-чехословак хани барисаанай түлөө халуунаар тэмсэгшэ Клемент Готвальдын нэрэмжэтэ орденоор шагнагдаха гээшэ ехэ хүндэтэй байна. Энэ шагнал хадаа манай аха дүү оронуудай, арадуудай ба арминуудай хоорондохи дайшалхы хани барисаае, али бүхы харилсаа холбоое бэхижүүлгэдэ Коммунис партиин, Совет гүрэнэй, совет арадай болон тэдэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй элитэ ехэ габьяатай байһыень мэдэрһэн ушар болоно гэжэ хэлээ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ манай хамтын дайсан болохо фашизмда эсэргүү тэмсэлэй гал дүлэн соогуур хани барисаамнай мүндэлжэ, хатуужаһан, дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү, эб найрамдалай ба социализмын илан мандахын түлөө хамтын тэмсэлдэ улам бэхижэһэн байгаа гэжэ СССР-эй оборонын министр мэдүүлбэ. Мүнөө тэрэ шэнэ байдал байгуулхадамнай, манай гүрэнүүдэй экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсэеэ бэхижүүлхэдэмнай, уласхоорондын байдалай орёо асуудалнуудые амжалтатайгаар шиидхэхэдэмнай туһална. Совет-чехословак хани барисаан жэлһээ жэлдэ хүгжөөгдэжэ, улам бүри удха түгэлдэр болоно.

Марксизм-ленинизмын ба пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта манай арадуудай хэлбэришэгүй үнэн сэхэ байлга, гэрэлтэ һайхан ерээдүйн түлөө тэмсэлэй хамтымнай уг ворилгонууд Советскэ Союзай ба Чехословакиин Коммунис партинуудай үзэл сурталай, политикын нэгэдэл тэрэнэй бата бэхи үндэһэ һуури мүн.

КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ Л. Штроугал, ЧССР-эй национальна оборонын министр, армиин генерал М. Дзур болон бусад тусхай тушаалтад шагналнуудые барюулалгын үедэ байлсаа.

* * *

Г. Гусак Д. Ф. Устиновтай халуун дулаанаар, хани ёһоор хөөрэлдэбэ. Европодо аюулгүй байдал ба эб найрамдал хангалгын, Варшавска Договорой гэшүүн-гүрэнүүдэй арминуудай харилсаа холбоое бэхижүүлгын, дайшалхы бэлэн байлгые дээшэлүүлгын гол шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Нүхэр К. У. Черненко болон КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой бүхы гэшүүдһээ үнэн зүрхэнэй амаршалга болон үрэ түгэс ажал ябуулгын һайн һайхан хүсэлэнгүүдые Д. Ф. Устинов Г. Гусагта, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумдэ дамжуулһан байгаа.

ЖАБХАЛАНТА ҺАЙНДЭР

АДДИС-АБЕБЭ. Революциингаа баярта ойе Эфиопиин арад арбадахяа тэмдэглэбэ. Орон ехэ политическэ илалтаар ойн баяраа угтаба. Арад түмэнэй марксистско-ленинскэ манлай— Эфиопиин Хүдэлмэришэнэй парти (РПЭ) мэнэ һаяхан эндэ байгуулагдаа һэн.

Аддис-Абебэ хотодохи Революциин талмай дээрэ олон зуугаад мянган хүн суглараба. РПЭ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, Социалис Эфиопиин Саг зуурын сэрэгэй захиргаанай соведэй (ВВАС) Түрүүлэгшэ Менгисту Хайле Мариам, партиин хүтэлбэрилэгшэд, оройной гүрэнэй ажал ябуулагшад Түбэй трибунада гараба. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Г. В. Романов түрүүтэй КПСС-эй делегацида хүндэтэ һуури үгтэбэ. Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай делегацинууд, Африкын хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд эндэ байгаа.

РПЭ-гэй ЦК-гай гэшүүн, РПЭ-гэй ниислэлэй комитедэй нэгэдэхи секретарь Лемма Гутема суглаарагшадай урда үгэ хэлэбэ.

Эфиопиин эдир эрхэтэдэй жагсаалаар ниислэл хотын ажалшадай демонстраци нээгдэбэ. Удаань хүдэлмэришэдэй, гүрэнэй эмхи зургаануудай алба хаагшадай, тараашадай нэгэдэлнүүдэй гэшүүдэй жагсаалнууд трибунануудай урдуур үнгэрэн гараһан байна. Дэлхэйн пролетарнадай вождьнор К. Марксын, Ф. Энгельсэй, В. И. Ленинэй портредүүдые тэдэнэр барижа ябаа.

Удаань сэрэгэй парад болобо. Эдэ бүгэдэ Эфиопиин революциин амжалта түгэсоор дабшажа ябаһые тэдо хурсаар элирхэйлэн харуулһан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ». «Мэргэжэлни — барилгашан» — М. И. Бессоновой статья. «БАМ: «алтан залгалаагай» жэл». «Алтан залгалаань» бэлэн болоо!» —М. Бекетовэй корреспонденци. «Таряа хуряалгада шалгарагшад» — тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Мүнөөдэр—Ой модоной хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр» — материалнуудай суглуулбари. «Буряадай АССР-тэ МНР-эй үдэрнүүд үргэлжэлһөөр». «Хани барисаамнай бэхижэхэл!» — С. Селиврын статья. «Ниитэ нэгэн политүдэртэ». «Совет хүн зоной аша туһада» — Н. Дегтяревой статья.

Хоёрдохи ба гурбадахи хуудаһануудта. «Эдеэ хоолой программа—бүгэдэ арадай хэрэг» гэһэн темээр байгша оной сентябриин 20-до болохо ниитэ нэгэн политүдэртэ зорюулагдаһан материалнууд. «Индустриальна үндэһэ һуури» — В. Пуховской статья. «Яруунынхидые шефтээ абанхайбди» — М. Тугутовай корреспонденци. «Эсэгын зүргөөр» — А. Базархандаевай зураглал ба бусад.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Монголой поэдүүдэй шүлэгүүд». Хилын саанаһаа — ТАСС-ай ба АПН-эй материалнууд. Телевидениин программа. Соносхолнууд.

Редакт…
Р. Б. ГАР…

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08 зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни —2-34-05 [illegible]ропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ— 2-60-21 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов —2-54-93, писем и селькоров — 2-67-8[illegible] корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95. отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Н-03588. Заказ № 214. Индекс 0464…